

ONZE VOGELS

50e jaargang no. 11, november 1989

maandblad van de nederlandse bond van vogelliefhebbers

De

se

VOGELS

ISSN 0030-3224

BOND VAN VOGELLIEFHEBBERS

REDACTIE

C.E. van Berkel
Chr. Walraven
Redactieadres: Postbus 74, 4600 AB Bergen op Zoom

VERANTWOORDELIJKHEID

De uitgever van dit blad, de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers, is niet verantwoordelijk voor de inhoud van hierin opgenomen advertenties en erkent geen enkele verplichting tot opnemen van aangeboden advertenties.

De auteurs blijven verantwoordelijk voor de inhoud van hun artikelen. Door publikatie neemt de uitgever geen enkele verantwoordelijkheid op zich. Het zonder schriftelijke toestemming overnemen van artikelen of gedeelten daarvan is verboden.

ADVERTENTIES

Voor advertenties – ook die van leden en abonnees – met een zakelijk karakter, zijn 'arieven en verdere inlichtingen verkrijgbaar bij het Bondsbureau van de NBvV. Kleine annonces, voor afdelingen, leden en abonnees op 'Onze Vogels', van zuivere particuliere aard zie onder 'Vraag en Aanbod'.

VRAGEN OVER?

WATERSLAGERS aan: H. Warmerdam, V.d. Duijn van Maasdamlaan 45, 2181 XB Hillegom.

HARZERS aan: M.A. Paans, Leeuwerik 78, 5165 KZ Waspik.

KLEURKANARIES aan: J.A. Barsch, Grotestraat 53 6511 VB Nijmegen.

VORM- EN POSTUURKANARIES aan: J. Kuiper, W. Marisstr. 2, 2282 SP Rijswijk.

EUROPESE VOGELS (WILDZANG) EN HUN BASTAARDEN, GROTE PARKIETEN EN AGAPORNIDEN aan: D.A. Duivis, St. Josephstraat 46, 4847 SG Teleringen.

ZEBRAVINKEN, JAPANSE MEEUWEN EN HUN BASTAARDEN aan: C. van Elven, Van N. van Eemnesln. 7, 8384 EA Wilhelminaoord.

TROPISCHE VOGELS EN HUN BASTAARDEN aan: M. Schuurhuis, Drecht 23, 8032 CH Zwolle.

VRUCHTEN- EN INSECTENETERS aan: G.M. Essenberg, Van Beethovenln. 213, 3144 AE Maassluis.

GRASPARKIETEN aan: S. Harkema, Prov. weg 29a, 9677 PA Heiligerlee.

Postzegels voor antwoord bijsluiten.

Geen retourport, dan ook geen antwoord!
Deze regel geldt ook voor vragen aan auteurs etc.

De Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers is ingeschreven in het verenigingsregister van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te Breda, onder nummer V-280824.

Het volgende nummer wordt ter post bezorgd op
18 december 1989

IN DIT NUMMER

	pag.
Sanblas blauwgaai	484
Dwergspechten	486
De zwartmasker-agapornis	487
De Paradijstangara	488
Keurkanaries	488
De papegaai als huisdier Deel 9	490
Onkruiden als vogelvoedsel	494
Broedresultaat met de roodwang timalie	497
Boomgierzwaluwen	498
Uitzonderlijke prachtvinken	500
Nieuwe clubhuizen in Roelofarendsveen en Bergambacht	502
Ringmus	503
De Aymara of Zwaluwparkiet	504
Een geval van geslachtsgebonden kleumozaisicme bij de grasparkiet(?)	506
Brikklauwieren	508
Bruine Zebra vinken	509
Leucochloridium macrostomum, een interessante zuigworm	511
De gouldamadine en zijn mutaties	512
Bloedmijt	519
Onkruiden	520
De Volière van de maand	522
Bondsmededelingen	527
N.B.v.V. Service	527
N.B.v.V. Boekenservice	528

IN DIT NUMMER ADVERTEREN

	pag.
Beaphar	492
Vogel '90	493
Keesmaat, Rien Zagers, Vogel Fauna, I.C.B.	498
KEMO Alkmaar, ESVE, Witte Molen	510
Vogel '90	513
Vraag en Aanbod	514
Vogel '90, Fauna Metaalwaren, GEHU, K.B.O.F.	515
W. Stijger, Kloeg, H. Dijks, Siem v. 't Hart	516
STT, Wolro	517
F. Thijssen Mill, WOVO	518
Vogel '90	519
CéDé	520
AZ-Bondsshow	522
K.B.O.F.	523
Van Keulen, Jaap Koopman, Orni-Mondo	524
Jos van Himbergen, CéDé, Aves Product, Fauna metaalwaren	525
Vogel '90, Boskoopse vogelmarkt, A. v.d. Kamer, N.B.v.V. Kalender	526

Foto voorplaat: Sanblas blauwgaai

Foto: C. Scholtz/Van Os

Ontwerp en druk: Steens Schiedam b.v.

Postbus 59, 3100 AB Schiedam – Telefoon (010) 482 29 22

Sanblas

(Cissiloph

In het voorjaar van 1983 kochten wij 4 van deze 29-30 cm grote gaaien, die ons verkocht werden als Mexicaanse blauwe gaaien.

Het samenstellen van een paar bleek nogal moeilijk, omdat er weinig uiterlijke verschillen aanwezig waren. Daarom kochten wij er destijds ook vier. Een korte tijd daarna is er één gestorven, waarschijnlijk vermoord door zijn soortgenoten. Later hebben wij weer een nieuw exemplaar aangekocht. Kleine geslachtskenmerken zijn volgens mij:

Bij de man is het blauw op de rug iets feller van kleur dan bij de pop. Bovendien is het zwart op de kop van de man iets helderder en heeft hij een forsere kop dan de pop.

In de broedtijd kan men de man ook herkennen aan zijn balshouding en de geluiden die hij daarbij voortbrengt.

Toen wij de vogels kochten hadden drie ervan een spitse kuif op het voorhoofd. Verder hadden ze een bontebek en zwarte ogen.

Eén vogel had een zwarte snavel, gele ogen en geen kuif. Daarom dachten wij destijds, dat we met twee verschillende soorten te maken hadden. Dit bleek later echter niet het geval te zijn.

De vogels zijn gehuisvest in een vlucht van 2.50 x 0.70 x 1.80 m in een voormalig kippenhok, waarvan alleen de bovenkant is overdekt met gaas. De overige zijden zijn dicht gemaakt met eterniet platen. Dit is natuurlijk niet beslist nodig, maar de vogels zitten dan wel rustiger. Ze zijn volkomen winterhard, daarom kunnen ze ook naar believen in een buitenvlucht worden geplaatst. Indien men met deze vogels wil kweken is het mijns inziens wel noodzakelijk ze als paar apart in een volière te huisvesten, daar ze onverdraagzaam zijn tegenover andere vogels. Als voeding verstrek ik ze: Universeel korrels, muizen, rundergehakt of gemalen runderhart, rauw ei, fruit enz.

Het zijn eigenlijk bijna alleseters. Verder zijn ze verzot op halfrijpe maiskolven. De nestgelegenheid bestond uit een nestbak 25 x 25 x 20 cm diep, met aan 3 zijden een lat waarachter dennetakken en andere materiaal gestoken waren, zodat de vogels goed beschermt zaten.

Aan de achterkant van de bak was een plank bevestigd om het geheel op te hangen. Een oud ekster nest had hiervoor ook gebruikt kunnen worden. Als nestmateriaal werden berkentakjes en andere dunne twijgjes voor de ruwbouw en kweekgras, dennenaalden, hooi, fijn straatgras en cocosvezel verstrekt.

Naar aanleiding van de cocosvezel wil ik nog het volgende opmerken. Het afgelopen jaar is mij na een onderzoek door het C.D.I. gebleken dat de oudervogels bij het voeren der jongen met levend voer ook cocosvezel mee voerden omdat de vezel eraan blijft plakken. Met als gevolg sterfte omdat cocosvezel onverteerbaar is en in de maag blijft zitten.

Het is maar dat u het weet!

blauwgaai

(*anblasiana*)

In mei 1984 begonnen de vogels met nestmateriaal te slepen. De pop bouwde een nest, maar de man brak het telkens weer af. In die tijd was de balshouding van de man regelmatig waarneembaar. Het leek op de balshouding van de Vlaamse gaai, waarbij tevens nog verschillende geluiden ten gehore werden gebracht. Eind juni werd het nest niet meer afgebroken en er lagen spoedig 3 rose eieren in met donkerbruine vlekken aan de stompe pool. De broedtijd bedroeg \pm 18 dagen wat geheel voor rekening kwam van de pop. In die tijd voerde de man de pop wel regelmatig op het nest. Men zag de pop dan ook zelden van het nest, zij bleek een vaste broedster te zijn. Er waren 2 eieren onbevruucht en één bevrucht, dat ook uitkwam. Het jong werd grootgebracht door beide oudervogels. In het begin voerde de man alleen de pop, op het nest. Die gaf het voer weer verder door aan het jong. Later voerde de man en de pop beiden het jong. Hoewel het jong geen zichtbare krop had, zat het goed in het vlees en groeide voorspoedig op. Na 6 dagen werd het geringd met een 6 mm ring, die van te voren zwart werd gemaakt. Dat ringen was echter niet zo'n prettig werk, omdat de vogels agressief waren. Ik moest hiervoor dan ook de gehele nestbak uit de vlucht halen en ergens ringen waar de oudervogels het gekrijs van het jong niet konden horen.

De 2 onbevruichte eieren nam ik weg, waarna ik alles weer netjes ophing. Tijdens de broedtijd verstrekte ik als opfokvoer: mierenpoppen, vleesmaden, meelwormen, krekels, jonge muizen en gistocal. Toen het jong \pm 20 dagen oud was vloog het uit, maar het verbleef nog \pm 7 dagen op de voliërebodem, voordat het redelijk kon vliegen. Het werd nog \pm 25 dagen na het verlaten van het nest door de ouders gevoerd, hoofdzakelijk door de man.

Toen het jong zelfstandig was werd het alleen in een vlucht geplaatst. De kleur van het jong was fletser dan die van de ouders, maar was wel in het bezit van een spitse kuif. De oogkleur was donker, de snavel hoornkleurig en de poten waren grijsachtig. Dat bij deze soort de jongen een kuif hebben vond ik zeer bijzonder, omdat dat mij niet eerder bekend was. Het jong kwam zonder probleem door de rui en is vermoedelijk een man. Toen de vogel overjarig werd, verdween de kuif, de snavel werd zwart en de ogen werden licht groenachtig. Volgens mij zijn deze vogels pas na 2 jaar broedrijp.

Tenslotte wil ik geïnteresseerden in deze vogelsoorten er voor waarschuwen dat ze zeer gevoelig zijn voor luchtpijp-wormen.

Tekst: Piet Voets / Foto's: C. Scholtz/v. Os

Prof. dr. Anthonie Stolk

DWERGSPECHTEN

Spechten Picidae, waaronder ook goudspechten van de geslachten Colaptes, Chrysoptilus en Nesocoleus, alsmede draaihalzen Jynginae en dwergspechten Picumninae, hebben als belangrijkste kenmerk een enorm lange tong, waarmee insecten worden opgelikt. Die worden in holten of smalle spleten gevonden. Door een in twee horens uitlopend, lang, smal beenstuk wordt de tong aanzienlijk verstevigd. Weliswaar komt dit bij alle vogels voor, maar bij de spechten blijken deze horens enorm lang te zijn. Ze lopen vanaf de basis van de ondersnavel achter de schedel langs tot bovenop de kop. Bij de gewone spechten, de dwergspechten en sommige goudspechten lopen de horens door tot aan de basis van de bovensnavel, maar bij de rest gaan ze nog verder langs één kant van de bovensnavel of rollen zich op onder het rechter oog.

Ongeveer vanaf de punt van de ondersnavel loopt een spier onder de hele lengte van de horens. Trekt de spier zich samen, dan worden de horens naar voren getrokken en tegen de schedel aangedrukt, als gevolg waarvan de tong wordt uitgestoten. Bij dwergspechten komen lange tongen voor, maar de dieren worden hierin nog overtroffen door de groene specht *Picus viridis*, waarvan de tong maar liefst vijftien centimeter lang is.

Dwergspechten zijn zeven tot twaalf centimeter lang en lijken wat uiterlijk en gedrag betreft meer op boomklevers *Sittidae* dan op spechten. Aan de voet hebben ze een achterwaarts gerichte teen, wat kenmerkend is voor de spechten. De staartveren zijn echter niet puntig en stijf, zodat de staart er niet zo haveloos uitziet als die van een echte specht. Van de dwergspechten zijn acht soorten bekend. Eén soort komt in West- en Centraal-Afrika voor, twee soorten worden in Zuidoost-Azië aangetroffen en de overige vijf in tropisch Midden- en Zuid-Amerika en op de Antillen.

Als regel hebben dwergspechten een groene of grijze bovenkant en een gestreept of gevlekte onderkant. De enige soort die op het vasteland van Amerika ten noorden van Panama voorkomt, is de Amerikaanse dwergspecht *Picumnus olivaceus*. Zijn bovendelen, bovenborst en keel zijn olijfgroen gekleurd. De bulk is geelachtig en de zwarte staart heeft een brede gele band.

Bij de mannetjes is de zwarte bovenkop ook nog met fijne oranje streepjes en witte spikkels versierd.

In dit verband kan ook de bruingevlekte dwergspecht *Picumbus spilogaster* worden genoemd.

De Antilliaanse dwergspecht van de eilanden Gorave en Hispaniola is boven groenachtig gekleurd, terwijl de geelwitte onderkant zwartgestreept is. Beide geslachten blijken een gele kruin te hebben, maar die van het mannetje heeft een rood hart, wat een duidelijk onderscheid betekent, zo duidelijk dat het ook door de dieren zelf wordt waargenomen.

De Javaanse dwergspecht *Sasia abnormis* komt in de Maleise Archipel voor. Deze is van boven olijfgroen, terwijl de onderkant rossig gekleurd is. Het mannetje heeft een geel voorhoofd, terwijl het vrouwtje een rossige kleur heeft.

De snavel van de dwergspechten is zwak. Toch blijken ze hun eigen nest-

kamers uit te hakken. Vaak wordt de Javaanse dwergspecht in bamboebossen aangetroffen, waar hij zijn nestkamer maakt door eenvoudig een gat in een holle bamboestengel te boren.

Daarentegen maakt de Amerikaanse dwergspecht zijn nestkamer in bomen die zo verrot zijn, dat het hout bijzonder zacht is geworden.

Het nest wordt vlak boven de grond gemaakt, niet hoger dan ongeveer anderhalve meter. Er wordt geen bekleding van morm of plantdelen aangebracht. Zowel door het mannetje als het vrouwtje wordt de nestruimte uitgeboord. Soms blijken ze er gelijktijdig aan te werken onder het uitwisselen van merkwaardige trillende kreten. Dit moet ongetwijfeld als signaalcommunicatie worden beschouwd. Op die manier geven de dieren elkaar instructies met betrekking tot de werkverdeling. In elk geval kan men zich dit moeilijk anders denken.

De nestbouw neemt ongeveer een week in beslag. Persoonlijk konden wij dit nagaan bij enige paartjes die nauwkeurig in het oog werden gehouden. In de nu volgende periode slapen de partners in de nacht samen in het nest. Op die manier werd het nuttige (het broeden) met het aangename gepaard. Overdag bebroedden ze bij toerbeurt de beide glanzend witte eieren. Bij het uit het ei komen waren de jongen blind en naakt. De ogen gingen na acht dagen open, terwijl de eerste veren na zestien dagen werden gezien.

Het voedsel van de jongen werd door beide ouders toegediend. Het bestond voornamelijk uit larven en poppen van mieren. Op een leeftijd van 24 of 25 dagen verlieten de jongen het nest, maar nog wel drie maanden lang keerden ze 's nachts naar de ouders terug. Door de Amerikaanse dwergspecht moet vaak een ander slaaphol of nest worden gemaakt, omdat hij bomen uitkiest, die zo zeer verrot zijn, dat ze nogal eens omvallen.

De snavel van de dwergspechten heeft dezelfde vorm als die van de echte spechten. Deze is echter wel kleiner en minder scherp. Toch blijken ze er flink

mee op het hout te kunnen hameren. Daarna kan de boomschors worden afgezocht naar de tevoorschijn gekomen insecten.

Alleen in zeer zacht hout kunnen ze gaten maken, maar toch blijken ze energiever te hameren dan boomklevers **Sittidae** en mezen **Paridae**, die eveneens op jacht gaan op in het hout verborgen insecten. De Amerikaanse dwergspecht is op mieren verzot, maar de larven en de poppen worden eveneens voor lief genomen.

Als regel zoeken dwergspechten voedsel in tropische bossen. Ze hangen hoog in de bomen als mezen aan dunne takjes en zoeken zich behendig een weg in het dichtste gebied. Ze trekken rond in kleine familiegroepjes of in paren. Op de manier van de boomklevers klimmen ze rond, maar daar men de stijve staartveren van de echte spechten bij hen vergeeft zoekt, kan de staart bij het hameren niet als steun worden gebruikt.

Dwergspechten zijn uitstekend in kooien of volièren te houden. Als voedsel moeten naast universeelvoer en geschaafd rauw vlees, levende insecten, maden, meelwormen en mierenpoppen worden gebruikt. Onder gunstige omstandigheden kunnen ze tot nestelen overgaan. Persoonlijk prefereren wij voor nestgelegenheid een vermolmde boomstronk, waarin zich enige geschikte holten bevinden.

KALENDER 1989

De Zwartmasker - Agapornis

Alvorens iets uit de doeken te doen over de zwartmasker-agapornis of zwartmasker-dwergpapegaai iets over de naam Agapornis. Deze naam is afgeleid van de oud-Griekse woorden "liefde" en "vogel" en het wil dus niets anders zeggen als "liefdesvogel". Zo worden ze dan ook door de Engelsen genoemd: "Lovebirds". De beroemde natuurkundige Linnaeus noemde ze "oskijlaktiga" dat "onafscheidelijker" betekent en aan die naam houden de Fransen zich: "Inséparables".

En dan nu de zwartmasker: deze heeft een lengte van circa 15 cm en verder zeg ik maar niets over de kleuren, want de plaat op de kalender is zo overduidelijk, dat een signalement volkomen overbodig is. Deze vogel werd voor het eerst beschreven door de befaamde Duitse ornitholoog Anton Reichenow, die leefde van 1847 tot 1941. Hij werd - ik bedoel de zwartmasker - voor het eerst ingevoerd in Europa in 1925. Momenteel is het stellig een van de bekendste agapornissen. Het eigenlijke woongebied bevindt zich in noordelijk Tanganjika. In 1928 werden enorme aantallen van deze agapornissen, die verscheept moeten worden, losgelaten in de havenstad Dar-es-Salaam. Normaliter broeden deze vogels in holle bomen, oude nestgaten van spechten en baardvogels en dergelijke. In Dar-es-Salaam waren dergelijke nestgelegenheden niet voorradig en daarom vestigden de vogels zich daar onder dakpannen en ijzeren platen aan gebouwen. De middagtemperatuur is daar ontzettend en het is onvoorstelbaar dat zowel eieren als jongen er niet gekookt worden! In de boomholten, de natuurlijke nestplaatsen dus, wordt flink wat nestmateriaal gebracht, waarop de witte eitjes komen te liggen.

De agapornissen zijn afhankelijk van drinkplaatsen, waar ze echter niet baden. Vaak leggen ze drie tot vier keer per dag een grote afstand af om bij die drinkplaatsen te komen.

Meindert de Jong

De Paradijstangara

Deze prachtig gekleurde tangara komt alleen voor in Zuid-Amerika en wel voornamelijk in het Amazonegebied doorlopend tot in Z. Columbia, O. Ecuador en Peru, maar ook in het noorden van Brazilië en Guyana (Suriname). Hoewel de naam "Chilensis" betekent "uit Chili afkomstig", komt deze tangara daar helemaal niet voor.

Kleurkanaries

De standaardeisen in de praktijk.

Oranjeroodivoor schimmel.

Een vogel uit de vetstofserie ofwel een ongepigmenteerde. Er mag derhalve geen pigment in de bevedering aanwezig zijn, ook geen donkere vlekken op de hoorndelen en nagels.

Or. roodivoor schimmel moet een diepe oranjerode kleur bezitten, egaal over het gehele lichaam en de vleugel- en staartpennen moeten voldoende doorgekleurd zijn. Door de werking van de ivoorstructuur zal het oranjerood minder diep zijn dan bij een oranjerode vogel zonder ivoor. De schimmelverdeling over het gehele lichaam is gelijkmatig verdeeld, boven de snavel beginnend en ook voor de borst gelijkmatig aanwezig en verdeeld. Te veel schimmel zal wat kleurloze veervelden doen ontstaan, te weinig schimmel maakt de or. roodivoor te intensief.

De ivoorstructuur vereeft geslachtsge-

Een andere naam voor deze vogel, en vooral in buitenlandse literatuur komen we deze tegen, is Zevenkleurige Tangara.

Van de Paradijstangara komen in totaal vier soorten voor. Uiterlijk zijn deze aan elkaar gelijk, behalve de stuitkleur, deze kan variëren van diep rood tot helder geel, afhankelijk van de soort. De vier soorten zijn:

Tangara chilensis chilensis, met een zuivere dieprode stuitkleur, **Tangara chilensis paradisae**, met een goudgele onderrug uitlopend naar een rode stuitkleur, **Tangara chilensis coelicolor**, deze lijkt veel op de voorgaande, maar de kleuren zijn veel dieper, dus diepgeel en donker rood en **Tangara chilensis chlorocorys**, lijkt veel op de voorgaande, maar de kleur van de stuit is veel geleer. Deze soort komt alleen voor in Peru, en wordt daarom ook wel Peruviaanse paradijstangara genoemd.

De meeste paradijstangara's leven hoog in de bomen aan de rand van het bos, meestal in gezelschap van andere tangarasoorten, zoals de Schrankitan-

gara en de Blauwkopgoudschouder-tangara.

Het zijn van nature vruchteneters. In hoofdzaak eten ze allerlei soorten bessen, maar ook allerlei kleine insecten. In gevangenschap zullen wij ze dus ook een rijk gevarieerd fruitmenu moeten voorzetten, zoals appel (vooral Golden Delicious) peer, mandarijn, een weinig banaan, en verder alles wat de seizoenen opleveren. Zeer goed is o.a. ook Granaatappel, omdat dit stimulerend werkt op de roze en gele kleur, want de vogels met de dieprode stuit, lopen sterk in kleur terug, van rood tot geel. Juist met granaatappel is hieraan wel wat te doen, hoewel de felrode kleur krijg je niet terug. Jammer is het, dat granaatappels maar een beperkte tijd te verkrijgen zijn.

Uiterlijk verschil tussen man en pop is er niet. Laat u niet verleiden bij aankoop, een zgn. man met een rode stuit en een zgn. pop met een gele stuit aan te schaffen.

Dit wil absoluut niet zeggen dat u een paar hebt, gezien de bovenstaande beschrijvingen.

Hoewel er af en toe wel eens met deze vogels gekweekt is, is het toch wel heel erg moeilijk. Allereerst om een paar te krijgen en dan om ze zover te krijgen dat ze elkaar tolereren, want de meeste tangara's zijn vooral in de broedconditie erg agressief. Meestal eindigt helaas deze poging dan ook met de dood van een van de vogels. Ook de voeding is erg belangrijk, want naast fruit moet ook wat universeelvoer en levend voer gegeven worden. Ook af en toe een goede nectarcrank is aan te bevelen.

Het is en blijft jammer, dat juist met deze prachtige vogels heel moeilijk te kweken valt. Alleen de specialist en volhouder, zal op den duur resultaten boeken. Hoe dan ook, de paradijstangara, maar ook alle andere soorten tangara's zijn het houden, verzorgen en misschien het kweken ten volle waard.

Tekst: Ed Wessels.

Foto: Ton de Bruijn

Piet Verdult

bonden en dat wil zeggen dat alleen de mannen split kunnen zijn voor ivoor, de poppen zijn in hun uiterlijkeverschijningsvorm ivoor of niet dus nooit split voor ivoor. De minder diepe oranjerode kleuruiting bij een ivoor ontstaat door de werking van de ivoor structuur, omdat de ivoorstructuur een hoornlaag rond de bevedering veroorzaakt en daardoor zien we dat het oranjerood minder diep overkomt.

Ook de oranjeroodivoor moet opgevoerd worden met kleurstoffen, zoals intensief of canthaxathine. De toediening moet dagelijks en zorgvuldig gedaan worden door het eivoer of drinkwater en van enkele weken voor de kweek tot na de rui.

Kweekaanwijzing:

a. Man or. rood split ivoor licht schimmel maal een pop oranjeroodivoor matig schimmel, beide goed doorgekleurde vleugel- en staartpennen en een goede diepe or. rode kleur. Hieruit verkrijgt men oranjeroodivoor schimmel mannen en poppen, alsmede mannen split voor ivoor, deze mannen zijn zalm en ook de

poppen zonder ivoor zijn zalm.

b. Man zalm split ivoor licht schimmel maal een pop oranjeroodivoor die wat melig is. Uitkomst als paring **a.**

c. Man oranjeroodivoor schimmel maal pop zalm die licht schimmel is. Alle mannen uit deze paring zijn split voor ivoor, de poppen zijn oranjeroodivoor schimmel.

d. Man zalm licht schimmel maal een or. roodivoorschimmel matig schimmel. Alle mannen zijn zalm split voor ivoor, de poppen zijn allemaal zalm.

e. Man oranjeroodivoor (intensief) maal pop oranjeroodivoor schimmel (matig schimmel).

Alle mannen en poppen zijn ivoor. Tevens komen er mannen en poppen uit oranjeroodivoor intensief alsmede oranjeroodivoor schimmel.

Wel is er twee maal de ivoorstructuur aanwezig wat tot gewolg kan hebben dat het oranjerood bezit van de jongen uit deze paring te zwak kan zijn.

Een eerste vereiste bij deze kweek is een strenge selectie op doorkleuring van vleugel- en staartpennen en een zo egaal mogelijk schimmelbezit.

Probeer verschillende combinaties uit om tot een juiste paringscombinatie te komen en zeer gericht kweken of intensief of schimmelvogels.

Voorkomende fouten:

- Kleur niet diep genoeg, onzuiver en/of niet egaal, vlekkelig.
- Vleugel- en staartpennen onvoldoende doorgekleurd.
- Schimmelverdeling niet egaal, te veel of te weinig schimmel.
- Bontheid in de bevedering.
- Donkere vlekken op snavel, pootjes en nagels.

Wat betreft de tentoonstelling zijn er zowel mannen als poppen die de standaard benaderen.

Mannen zijn nogals iets te intensief, boven de snavel, borst en/of schouders.

Poppen bezitten weleens een opeenhoping van schimmel in de rug of een lichte schimmel ring in de hals.

Voeding van papegaaien

Drs. W. Noteboom, Drs. A. Peels
voormalig co-assistent aan de Faculteit der Diergeneeskunde en
Dr. J.T. Lumeij Hoofd Afdeling
Vogels en Bijzondere Dieren
Vakgroep Geneeskunde van Gezelschapsdieren Faculteit der
Diergeneeskunde Rijksuniversiteit
Utrecht.

Inleiding

Bij papegaaien treden nog veelvuldig voedingsdeficiënties op ten gevolge van een langdurig eenzijdige voeding. Vooral papegaaien die in de huiskamer gehouden worden leven vaak alleen op een zaadmengsel hoofdzakelijk bestaande uit zonnebloempitten en pinda's. Papegaaien met een deficiënte voeding zijn gevoeliger voor bepaalde ziektes. Dörrestein *et al.* (1985) toonden aan dat bij 85% van papegaaien met een schimmelinfectie, veranderingen aanwezig waren die wezen op een langdurig Vitamine A tekort. De gevolgen van een deficiënte voeding worden meestal pas duidelijk 3 tot 5 jaar na gevangennamen c.q. aankoop (DeVriese 1985).

De belangrijkste aspecten van de voeding zullen in dit artikel worden belicht. Speciale aandacht wordt besteed aan de voeding van Lor's die binnen de groep van de papegaaiachtigen een bijzondere plaats innemen. Tot slot in het kort iets over enkele ziekten die het gevolg kunnen zijn van een afwijkende voeding. In een volgend artikel zal een concreet voedingsadvies voor papegaaien en kakatoes worden gegeven.

Hoewel de specifieke voedingsbehoeften voor papegaaien onvoldoende onderzocht zijn (Robben en Lumeij 1988), is het wel bekend dat vogels in principe dezelfde voedingsstoffen nodig hebben als andere dieren. Harrison (1986) vergelijkt het rantsoen voor papegaaiachtigen met de maaltijdschijf zoals die voor mensen gehanteerd wordt. Als we dit nader bekijken blijkt dat we voor de samenstelling van een rantsoen een keuze kunnen maken uit

elk van de groepen van die maaltijdschijf. Graan- en broodprodukten (met o.a. Vitamine B) verse groenten en fruit (met provitamine A, Vitamine C en mineralen), vleesprodukten (met eiwit en essentiële aminozuren) en melkprodukten (met kalk en eiwit).

De bestanddelen van de voeding

Water. De waterbehoefte wordt gedekt door de drinkwateropname, de opname via het dieet en, zij het in geringe mate, door het zogeheten metabolisch water dat in het lichaam vrijkomt bij oxidatie van koolhydraten, vetten en eiwitten (Robben 1986).

Wateropname en lichaamsgewicht zijn met elkaar gecorreleerd (Skadhauge 1981). De gemiddelde drinkwateropname van een papegaai is ongeveer 40 ml per kilo lichaamsgewicht, maar afhankelijk van de hoeveelheid waterrijke voedselbestanddelen (b.v. fruit) kan de drinkwateropname sterk variëren. In vergelijking met de kip (110 ml per kg lichaamsgewicht) is dit weinig. Drinkwater wordt ad libitum gegeven en de opname vormt zelden problemen tenzij door sterk vervuilde water of toevoegingen (b.v. medicijnen) die een afwijkende smaak kunnen geven. Vochtrijke produkten zoals groente of fruit dienen in beperkte mate gegeven te worden vanwege het lage gehalte aan voedingsstoffen wat kan leiden tot concitieverlies. Een te grote opname over een langere periode kan bovendien een afwijkende waterige ontlasting geven. Van grasparkieten is bekend dat zij langer dan een maand alleen van zaden kunnen leven, zonder ook maar een druppel water te drinken. Het in de zaden aanwezige vocht wordt op een zeer efficiënte wijze gebruikt. Het zal duidelijk zijn dat het verstrekken van medicijnen via het drinkwater aan deze vogels op problemen zal stuiten, daar zij weigeren dit drinkwater tot zich te nemen.

Koolhydraten. Koolhydraten hebben, samen met vetten, een functie als energiebron en in de vorm van cellulose een functie als bouwstof (ruwe celstof). Cellulose wordt niet verteerd door de papegaai. Het pellen van zaden,

waarbij het zaadkapsel met een hoog gehalte aan ruwe celstof verwijderd wordt, draagt bij aan een betere vertering. Koolhydraten in de vorm van zetmeel vinden we vooral in zaden.

Vetten. Naast het hoge energie gehalte van vetten (per gewichtseenheid bevat vet bijna tweemaal zoveel energie als koolhydraten), zorgen vetten ook voor de aanvoer van essentiële vetzuren (linolzuur en linoleenzuur) en voor het transport van vetoplosbare vitaminen (Vitamine A, D, E, K). De voeropname van vogels wordt in belangrijke mate bepaald door het energie gehalte van het voer (Patrick en Schaible 1980, zie Robben en Lumeij 1988). De energiebehoefte per kg lichaamsgewicht is bij grotere vogels lager dan bij kleinere vogels. Door de relatief lagere voeropname moet bij grotere vogels het gehalte aan eiwitten, vitaminen en mineralen hoger zijn (Smiths 1979, zie Robben en Lumeij, 1988). Veel commercieel verkrijgbare papegaaiervoeders, vooral de klassieke zaadmengsels, zijn te energierijk op enkele uitzonderingen na (Robben en Lumeij 1988). Het aandeel van zonnepitten en pinda's is vaak te hoog. Daarnaast zijn er veel papegaaien die juist een voorkeur hebben voor zonnepitten en pinda's. Ze krijgen hierdoor een te energierijk dieet, maar wat belangrijker is zijn de tekorten die optreden door deze eenzijdige voeding. Of deze voeding leidt tot obesitas (vetzucht) is onvoldoende bekend hoewel verschillende factoren predisponerend kunnen werken.

Eiwitten. Naast een geringe bijdrage in de energievoorziening zijn eiwitten nodig als bouwstoffen en als leverancier voor essentiële aminozuren. Omdat eiwitten bij nagenoeg alle levensfuncties een rol spelen, zal een gebrek eraan zeker gevolgen hebben. Deze gevolgen zijn weinig specifiek: slechte bevedering, slechte groei, onvruchtbaarheid en sterfte onder de jongen. Als behoeftanorm wordt aangegeven 18-24% in de droge stof (Gabrisch en Zwart 1984) waarbij de behoefte van jonge vogels groter is. Ook bij oudervo-

jonge vogels kunnen al klinische symptomen optreden na 30 dagen calciumarme voeding. Dit uit zich dan in het beeld van rachitis, wat eveneens veroorzaakt kan worden als de ouderdieren, die kropvoeding geven, lijden aan een mineralengebrek. Rachitis geeft door botontkalking een deformatie van botten en gewrichten waarbij de jongen op de grond kunnen zitten; bevuild en met kromme poten (DeVriese 1985).

Botontkalking bij oudere dieren leidt tot osteomalacie wat naast kreupelheid aanleiding kan zijn tot anorexie, braken en ook polydipsie en een waterige ontlasting. Bij hypocalcemie kunnen in ernstige gevallen recidiverende krampaanvallen optreden onder invloed van geringe stress. Door mobilisatie van Ca uit het bot kan dit weer herstellen, maar het kan ook dodelijk verlopen (Wallach 1971).

Sommige Grijs Roodstaarten zijn niet in staat om bij een hypocalcemie Ca uit het bot te mobiliseren; demineralisatie van het skelet komt bij dit hypocalcemiesyndroom dan ook niet voor (Roskopf et al., 1985). Ca-toediening geeft herstel bij het optreden van deze krampen.

In meer chronische gevallen treedt het beeld op van nutritionele hyperparathyreoïdie, wat postmortaal bevestigd kan worden door de omvangsloename van de bijnierschijven.

Röntgenologisch vallen verder op: ontcalcite botten, pathologische fracturen (ten gevolge van verzwakking van de botten), maar geen verbrede epifysair-schijven (Wallach en Cooper, zie Robben 1986).

Deze afwijkingen worden niet gevonden bij het eerder genoemde hypocalcemiesyndroom.

Schimmelinfecties. Dorrestein et al. (1985) toonden aan dat bij 21% van de ter sectie aangeboden papegaaien een schimmelinfectie voorkwam. Schimmelinfecties komen vaak voor bij papegaaien, ten gevolge van naar wordt aangenomen, een verminderende weerstand door tekorten in de voeding. Met name vit. A deficiëntie wordt hierbij vaak genoemd, omdat dat veranderingen geeft aan slijmvliezen van mond- en keelholte en luchtwegen. Meestal is het *Aspergillus fumigatus* die met name in luchtzakken maar ook elders

pathologische veranderingen geeft. De papegaai zal ademhalingsproblemen hebben wat zich uit door een frequente ademhaling, een geforceerde buik- en staart-beweging, zitten met afgehoude vleugels en een open bek.

Door het voortschrijden van de infectie door de luchtzakwand heen, kan er een peritonitis optreden met vergroeiingen van de darmlijnen waardoor er tevens digestieklachten kunnen optreden. Naast het meestal chronische verloop t.g.v. een verminderde weerstand door tekorten in de voeding, kunnen er ook acute schimmelinfecties voorkomen bij papegaaien. Deze zijn het gevolg van grote aantallen schimmelsporen die in korte tijd ingeademd worden. In de luchtwegen, vooral de longen, zien we dan vele kleine schimmelhaardjes (Gabrisch en Zwart 1984, Harrison 1986).

Obesitas (vetzucht). Omdat een vogel zijn voedselopname afstemt op zijn energie behoefte zal obesitas onder normale omstandigheden niet direct verwacht worden. Er zijn echter predisponerende factoren te noemen naast de energierijke voeding: 1) Een ad libitum voeding met als gevolg een te grote opname, maar ook een toegenomen selectieve opname van wat de vogel lekker vindt (vaak zonnebloempitten en pinda's), 2) Een belemmerde bewegingsvrijheid door te kleine kooi, 3) Voeropname uit verveling.

Slechte vruchtbaarheid, legnood en een toenemende warmtegevoeligheid zijn gevolgen die op kunnen treden (Wallach en Cooper 1982, zie Robben en Lumeij 1988). Ook leverproblemen, hartlijden en arteriosclerose bij oudere vogels worden ernoec in verband gebracht (Jones 1979, zie Robben en Lumeij 1988). Het is niet ondenkbaar dat vooral voortplantingsproblemen in de toekomst een grote rol gaan spelen nu er, mede door invocerverboden van verschillende papegaaiensoorten, meer aandacht ontstaat voor het fokken van papegaaien in gevangenschap. Een vetarm dieet, een beperking van het voeraanbod, meer beweging en daling van de omgevingstemperatuur kunnen bijdragen tot een gezondere en meer levenslustige vogel.

Schildkliervergroting. Over struma (schildkliervergroting) bij papegaaien

ten gevolge van jodiumdeficiënties zoals dat wel eens voorkomt bij grasparkieten is niets bekend.

Literatuurlijst

- DeVriese, L. Ziekten van Siervogels en Duiven, aanvullende diagnostische en therapeutische gegevens. 2e druk Gent: 1985
- Dorrestein, G.M. De Papegaai Diergeneeskundig Memorandum, 29, 1982
- Dorrestein, G.M., M.N. Buitelaar, M.H. van der Hage and P. Zwart Die Bedeutung einer bacteriologischen Untersuchung bei Psittaciden. In: 4. Tagung Vogelkrankheiten - Schwerpunkt Papegeien und Hühnerfögel. Deutsche Veterinärmedizinische Gesellschaft e.v. p. 33-39, München: 1985
- Dorrestein, G.M., P. Zwart, M.H. van der Hage and J. Schrijver Metaplastic alterations in the salivary glands of parrots in relation to liver Vitamin A levels. Proc. 1st. Int. Conf. Zool. Avian med., Oahu, Hawaii: 1987
- Forshaw, J.M. Parrots of the World, 2nd. ed. Neptune, T.F.H. Publications Inc., 1977
- Gabrisch, K. und P. Zwart Krankheiten der Heimtiere Hannover: Schlütersche, 1984
- Harrison, G.J. and L.R. Harrison. Clinical Avian Medicine and Surgery. Philadelphia: W. B. Saunders Co, 1986. Ch. 1 Choosing a bird by Harrison & Flammer, Ch. 2 Husbandry practices by G.J. Harrison, Ch. 50 Aviculture management by K. Flammer, Ch. 53 Pediatric Medicine by K. Flammer
- Himbergen, J. van. Voordracht over voeding van zaadetende papegaaien. In: Papegaaiensymposium 1986, P.5 C. 1986
- Holsheimer, J.R., De Voeding van Vogels Zutphen: Thieme en Cie, 1980a
- Robben, J.H. Voedingsproblemen bij grote papegaaien. Referaat Faculteit Diergeneeskunde Utrecht: 1986
- Robben, J.H. en J.T. Lumeij. Een vergelijking van in Nederland commercieel verkrijgbare papegaaienvoeders. Tijdschrift voor Diergeneeskunde 1988; 114: 19-25
- Roskopf, W.J., R.W. Woerpel and R.A. Lane The hypocalcemiesyndrome in African Greys: an updated clinical viewpoint with current recommendations for treatment. In: Proceedings of annual meeting of the association of avian veterinarians. Colorado: Boulder 1985 p. 129-131
- Skadhauge, E. Osmoregulation in birds. In: Zoophysiology, vol. 12, Ed. by D.S. Farmer Berlin enz.: Springer Verlag 1981
- Wallach, J.D. Nutritional secondary hyperparathyroidism in caged birds. In: Current veterinary therapy in small animal practice, vol. 4. Ed. by R.W. Kirk, Philadelphia enz.: W.B. Saunders company 1971
- Zwart, P., W.H.P. Schreurs and G.M. Dorrestein Vitamin A deficiency in parrots. Verhandlungsbericht 2. Internat. Symp. Erkrank. der Zootiere, Mulhouse, 1979 p. 47-52

VOGEL '90

meer dan 8000 vogels in honderden soorten.
De GROOTSTE VOGELSHOW VAN NEDERLAND
Van 11 t/m 14 januari 1990
in HET TURFSCHIP te BREDA
Een echte NBvV-show, altijd nieuw, boeiend en leerzaam

Met vele soorten
kromsnavels

ONKRUIDEN ALS

Grote brandnetel. (*Urtica dioica*)

Om deze plant uitvoerig te beschrijven, is eigenlijk overbodig want iedereen is wel eens met dit prikkelend onkruid in aanraking gekomen. Toch is de brandnetel een zegen voor ons vogelliefhebbers en ze mag eigenlijk in geen enkele volière ontbreken.

Deze voor mij nuttigste plant die de natuur ons te bieden heeft, zou ik voor geen geld meer willen missen. Ik wil u enkele goede eigenschappen opnoemen: De vogels eten de zaden van deze plant en de bladluizen die in grote getale op de netel aanwezig zijn, vormen levend voedsel of dierlijke eiwitten die voor de meeste wildzangvogels de eerste levensdagen onontbeerlijk zijn. De dauwdruppels die elke morgen op de bladeren aanwezig zijn, hebben een hoge geneeskrachtige werking voor vogels die een aandoening hebben aan de luchtwegen. En dan de brandnetelthee, waar ik later in dit artikel nog uitvoerig op zal terugkomen.

De brandnetel, algemeen bekend maar

toch wil ik deze even voor u beschrijven. Het is een overblijvende zeer algemene soort die groeit op stikstofrijke bodem, langs heggen en bermen, bij mesthopen, langs weg- en akkerranden. De bloeitijd is van juni tot de herfst. Het is een plant met een véér kruipende, sterk vertakte, geelachtige wortelstok waaruit voortdurend nieuwe opgerichte, vierkante stengels ontspruiten. Deze stengels zijn zelden vertakt en geheel met borstelige haren en brandharen bezet. De langwerpige eivormige bladeren zijn aan de voet hartvormig en naar de top spits toelopend. De bladranden zijn grof getand en op de bovenzijde met brandharen bezet. De grote brandnetel is een tweehuizige plant die meestal groeit in grote groepen. Deze soort die zich met zijn ondergrondse uitlopers ongemeen snel en massaal verspreidt, wordt weliswaar als een lastig en moeilijk te verdelen onkruid met alle middelen bestreden, maar is in ander opzicht ook zéér nuttig. In de literatuur staat het volgende over de grote brandnetel:

Deze plant bevat veel vitamine C, pro-vitamine A, waarschijnlijk ook vitamine K en B 2, verder calcium, ijzer, kalium, mangaan, fosfor en chlorofyl, dat onontbeerlijk is voor de bereiding van vitamine E (welke o.a. de potentie van de vogels in het voorjaar verhoogt) Als u dit allemaal leest zult u het met mij eens zijn, dat deze woekerende plant, toch wat meer waardering verdient.

En nu de brandnetelthee. Ieder jaar vóór het kweekseizoen (in Maart) en tijdens de rui (Augustus-September) maak ik voor al mijn vogels de brandnetelthee: een kuur van 10 dagen. Deze thee bevordert de bloedverjonging, de bloedzuivering en de stofwisseling en in de ruitijd is het de beste ruihulp die er bestaat. Dat heb ik ook al eerder in mijn artikelen geschreven.

Tijdens de kuur is er géén ander drinkwater en/of badwater in het vogelverblijf aanwezig. De vogels móeten dus deze thee drinken die beslist niet vies smaakt. We gaan als volgt te werk: 4 tot

5 jonge brandnetelstengels van zowat 25 cm lang worden in 1 liter water tot aan de kook gebracht. Zien we dat het water kookt, het gas uitdraaien en de zaak 10 minuten laten trekken. Dan de inmiddels verlepte planten verwijderen en de thee laten afkoelen. Willen we het perfect doen om nog mogelijke onzuiverheden te verwijderen, dan zeven we de thee door een doekje. We hebben dan een hogwaardige, licht groen gekleurde thee, die we aan onze vogels geven.

Let er wel op, dat u géén brandnetelstengels plukt waar bloemen of zaden aan zitten, neen, we plukken jonge verse planten waar nog alle kracht in zit. Volledigheidshalve wil ik u ook nog vertellen dat de dove netel, met die witte bloesem, voor ons doel niet geschikt is. We maken de thee elke dag vers aan. Waarom dat dan, zult u denken. Wel, de thee wordt na enkele uren wat donkerder van kleur en laat na een dag een groene, geleachtige aanslag op de drinkfles achter, wat dan weer een onpropere indruk geeft. De thee gaat echter door de kleurverandering in kwaliteit niet achteruit. De drinkfles spoelen we weer glanzend schoon, met wat zand en water.

Naast de grote brandnetel kennen we ook nog de kleine brandnetel (*Urtica urens*). Deze plant wordt ten hoogste 60 cm hoog en heeft voor de rest dezelfde waarde als zijn grote soortgenoot.

In het najaar omstreeks oktober-november vormen de bessen een belangrijke voedselbron voor onze vogels, een reden te meer om de meest bekende bessensoorten wat nader te bekijken.

Braam (*Rubus fruticosus*).

Als eerste bes stel ik u dan voor, de braam. De gewone braam wordt als sinds onheugelijke tijden door de mens gegeten. Hij is gewild voor gebak en jam en wordt ook zo van de struik gegeten. Maar zoals dat wel vaker het geval is,

De

ssel

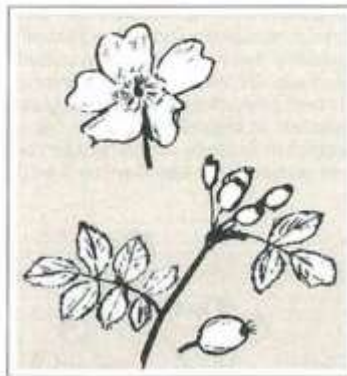
VOGELVOEDSEL.

wat de mens eet, eet de vogel ook. De braam is een algemene, stekelige struik (behoort tot de rozenfamilie) die groeit in kreupelhout, heggen, bossen en wegbermen. De kruipende of klimmende stengels kunnen wel 5 meter lang worden en daar waar ze de grond raken, daar wortelen ze weer. Jaren geleden reeds heb ik een braamstruik in mijn volière geplant en de stengels groeien alle kanten uit. De stengels hebben harde, scherpe stekels en zijn bezet met borstelige haren. De bladeren zijn samengesteld, geveerd met 3 of 5 blaadjes. De bloemen hebben een witte kelk en een witte of roze kroon. De bloeitijd is van mei tot augustus. De verzamelvruchten met talrijke steenvruchtjes zijn aanvankelijk rood en worden daarna glanzend zwart. Deze zwarte braambessen zijn een lekkernij voor onze vogels die er dan ook naar hartelust van smullen. Kenners beweren, dat de braambessen het op kleur komen van vogels met een rood-

faktor bevorderen, met name de putter en de goudvink, maar dat kan ik niet bewijzen.

Er zijn enorm veel soorten bramen en heel bekend is de Framboos (*Rubus idaeus*) die eveneens in mijn volière staat. Frambozen onderscheiden zich door hun geur en smaak en zijn eveneens zeer begeerde vruchten voor onze vogels.

Hondsroos (*Rosa canina*)

De "Sinaasappels van het Noorden" zo worden de vruchten van de hondsroos, de rozebottels genoemd omdat ze een grote hoeveelheid vitamine C bevatten. Deze vrij algemene, gestekelde struik groeit in heggen, langs wegen en dijken en in de duinen. Hij wordt ook gekweekt en in plantsoenen geplant. Het is een zeer variabele soort die wel 3 meter hoog kan worden. De bloeitijd is juni/juli. Deze grote, brede heester heeft overhangende stekelige takken. Deze stekels zijn aan de voet breed, sikkelvormig gebogen en zeer scherp. De 5 tot 7 tallige bladeren bestaan uit eironde aan de rand scherp gezaagde, geveerde deelblaadjes. De fraaie lichtroze tot witte bloemen, staan met 1 tot 4 aan de toppen van de takken. De vruchtjes zijn

vlezig rood en langwerpig rond, die bij rijpheid talrijke kleine, steenachtige nootjes bevatten. In het najaar wordt de hondsroos door alle wildzangvogels graag bezocht en deze pellen dan de nootjes uit de vlezig vruchtjes. Toch is er één schrokop die van geen ophouden weet n.l. de groenling. Hij eet niet alleen de nootjes, maar ook de vlezig sappige vruchtjes. Hij moet zijn ongelimiteerde eetlust vaak met een darmstoornis en niet zelden met zijn leven betalen.

Wilde lijsterbes (*Sorbus aucuparia*)

Deze boom of struik is voor de meesten van ons geen onbekende. Het is een algemene boom in zandige, bosrijke streken en hij wordt vaak aangeplant langs wegen en in parken en tuinen. In de bergen kan deze soort een hoogte van 9 meter bereiken. Hij valt op door zijn trossen rood- of oranje bolvormige vruchten, die 6 tot 8 mm in doorsnede zijn. De bloeitijd is van mei tot juni. De vruchten zijn rijp vanaf augustus tot oktober. Zij vormen een geliefd voedsel voor bepaalde vogels, met name alle lijsterachtigen, alsook de vink. De wrang smakende vruchten bevatten verschei-

De

ONKRUIDEN ALS VOGELVOEDSEL

dene zuren en in de oliehoudende zaden, komt in **geringe mate** het giftige amygdaline voor. Het eten van grotere hoeveelheden kan tot lichte vergiftiging bij de vogels leiden. Ik ken mensen die de lijsterbessen invriezen met het doel een wintervoorraadje te vormen. De bessen worden dan eerst in melk gedempeld voor het behoud van de kleur en dan in kleine zakjes ingevroren. Ik zelf ben geen voorstander van invriezen. Eenmaal ontdooide bessen moeten vanwege de houdbaarheid, snel worden opgevoerd.

Gewone vlier. (*Sambucus nigra*).

Wie de vlierstruik niet kent, die heeft nooit wildzangvogels gehad. We mogen rustig aannemen dat in de meeste wildzangvliëres wel een vlierstruik staat. Deze algemene struik groeit normaal in bossen en heggen, op wallen in de duinen en op ruderaal terrein. Hij wordt ook veel aangeplant. Deze makker kan een hoogte tot 6 meter bereiken. Het is een snelle groeier en als wij vogelliefhebbers hem niet regelmatig snoeien, groeit hij door het gaas boven de vliëre uit. De bessen worden veel gebruikt om wijn van te maken. Hij bloeit in juni, juli. Deze struik of kleine boom, heeft takken die met wit, zacht merg (vlierpit) gevuld zijn. En nu denken met mij, vele ouderen terug aan hun jeugd. Uit een stukje rechte tak van ongeveer 25 cm lengte werd het zachte

merg gepeuterd, vervolgens een passende stok (stamper) gesneden die in de holle tak paste en onze klapbus was klaar. Als munitie werd aan de voorkant een eikel in de buis geporpt en dan knallen maar. Ja, ja, dat waren tijden, toen moesten we ons speelgoed vaak zelf maken, maar nu weer terzake. De jonge twijgen van de vlierstruik zijn groen en worden later grijs. De kleine bloemen met roomkleurige kroon verbreiden een sterke onaangename geur en staan in grote vlakke tuilen. De vruchten zijn glanzend zwarte, vlezig steenvruchten met kleine zaden en purper-rood sap. De vruchtros hangt omlaag. De bessen worden door de vogels graag gegeten. In tegenstelling tot de bittere sappen in de struik, zijn de bessen zoet van smaak en rijk aan vitamine A en C.

Vuurdoorn. (*Pyracantha coccinea*)

En dit is de laatste, maar wel de allerbeste bessensoort om onze vogels op te vergasten. Bij vrijwel iedereen die een siertuintje vóór of achter zijn huis heeft met wat blicemen en coniferen, prijkt ook wel ergens tegen een muur een sierlijke, kleurige struik, de alom bekende vuurdoorn. Deze struik met zijn talloze langwerpige, eivormige, ge-

kartelde, spitstoelopende blaadjes is in de bloeitijd één witte bloesemzee die na de bloei vuilgrijs verkleuren en later in het seizoen grote trossen bessen vormen. De rijpe bessen van de vuurdoorn kunnen zowel rood- als oranje van kleur zijn. Dit kleurverschil maakt voor de vogels niets uit. De vuurdoorn is een geweldig grote bessen leverancier, want zijn stekelige takjes hangen barstensvol met de kleurige, sappige, vitaminerijke bessen. In tegenstelling met de andere bessensoorten, bevatten de vuurdoornbessen minder vruchtvlees, maar daarentegen dikkere zaadpitjes. Het zijn graag gegeten bessen door alle vogels. Wanneer ik door het raam naar buiten kijk, het is november als ik dit schrijf, dan zie ik dagelijks hoe vooral de merels halsbrekende toeren uithalen om mijn vuurdoorns tot de laatste bes leeg te plunderen; een leuk gezicht is dat!

Mijn vogels komen uiteraard ook niets te kort. Ik voer de bessen matig, maar wel regelmatig. Uitgaande van het spreekwoord: "Overdaad schaadt" geef ik mijn vogels 4 tot 5 bessen, per vogel, per dag. Dat is naar mijn mening voldoende.

Broedresultaat met de roodwang timalie

Tekst: H.A. Maurer / Foto: C. Scholtz/v.d. Hoven

De roodwang timalie, *Liocichla phoenicea*, komt met de rassen *phoenicea*, *bakeri*, *ripponi* en *wellri*, voor in het oostelijke Himalayagebied, Zuid Assam, Birma, Noordwest Thailand, Zuid Yunnan en Noord Indochina.

Het zijn bewoners van bosachtige berg-hellingen op hoogten van ongeveer 900 tot 2000 meter, waar ze leven in de onderlaag van die altijd groene wouden en zich voeden met insecten in allerlei stadia, kleine zaden en bessen. Buiten de broedperiode trekken ze in groepjes, vaak ook samen met andere vogelsoorten, door de weelderig begroeide gebieden. Ze zijn 24 cm groot maar dat is dan wel inclusief de 12 cm lange staart. Ze hebben een gewicht van ongeveer 51 gram.

Er is nauwelijks of geen verschil tussen man en pop waarneembaar. Beiden zijn gelijk van kleur en tekening. Soms valt te denken dat de vogel met de grootste en intenst gekleurde rode wangvlek van het mannelijk geslacht is, maar dat hoeft zeker niet zo te zijn. In hun verspreidingsgebied broeden ze in de periode tussen april en juli en de vogels leven dan paarsgewijs in een eigen territorium dat ze zo veel mogelijk van soortgenoten vrij houden.

Van betrekkelijk zachte en in elk geval plantaardige materialen zoals plantestengels, worteltjes en vezels, bouwen deze timalies een vrij diep komvormig nest. Zowel man als pop zijn direct bij de nestbouw betrokken.

Een legsel bestaat uit 2 tot 3 eitjes die een blauwgroene schaal kleur hebben en getekend zijn met donkerbruine spatten en lijntjes. Man en pop bebroeden beurtelings de eieren en de broedduur bedraagt ongeveer 14-15 dagen. Pas uit het ei gekomen jong zijn bijna helemaal naakt, slechts een enkel grijsachtig donsveertje is op het donkergrijze lichaampje te bekennen. Ze worden grootgebracht met uitsluitend insecten. Slechts zelden zijn roodwang timalies ingevoerd en dan nog in kleine aantallen. Nog niet eens zo gek lang geleden waren er ineens weer wat in de vogelhandel verkrijgbaar. Bij aanschaf heb je toch wel enig geluk nodig waar het

gaat om het verkrijgen van een paartje. Voor hetzelfde geld zit je met twee vogels van dezelfde sexe. Welnu dat geluk had de heer P. Verrijken uit Vianen in elk geval wel en daar is het niet bij gebleven.

De vogels werden gehuisvest in een 19 m lange, 2 m brede en 2.20 m hoge met vlier, hulst en coniferen beplante buitenvolière waarin ook kanaries, zilve-roornachtgalen, duifjes, groenlingen, splendidparkieten, witborstrallen en blauwkroontjes waren ondergebracht. Het was begin juli 1988 dat in een thuja, een vrij slordig van grasstengels en planteworteltjes gebouwd komvormig nest werd aangetroffen. Het moest zelfs aan de takken van het boompje worden vastgebonden anders zou het er uitgekierd zijn. Dat nest was gebouwd door de roodwangtimalies en beide vogels waren daar actief bij betrokken geweest. Kort daarna werd er in het nest een eitje aangetroffen, van formaat ietjes kleiner dan een merel ei,

zo'n 26 x 17 mm. Bij dat ene ei is het wel gebleven en het werd vanaf de eerste dag beurtelings door beide vogels bebroed. Na ruim twee weken is de jonge roodwang geboren. Er was sprake van een hecht gezin want de jonge vogel werd uitstekend gevoed en gevoed door beide oudervogels. Als voedsel werden meelwormen, maden, universeelvoer, fruit en wat zaden verstrekt. Ongeveer 5 dagen oud zijnde is de jonge vogel met een 4 mm ring geringd. Op een leeftijd van ruim twee weken verliet ze in een overwegend donker grijsbruin verenpakje het nest en werd nog lange tijd door de oudervogels beschermd, hetgeen vooral tot uiting kwam als Verrijken de volière betrad. De jonge vogel is ingezonden op Vogel '89 in Breda en werd aldaar gehonoreerd met 88 punten. Hij was dus op relatief korte tijd al aardig op kleur. Het zal zeker zo wezen dat ze op een leeftijd van twee jaar nog mooier zijn.

Vogelshop Keesmaat

IMPORT EXPORT

Molendijk 21 - 3361 EK Sliedrecht
Tel. 01840-16650 - Telefax 01840-20702

Leverbaar november-december 1989

- * Zeldzame importvogels zoals: Brimstone kanaries, geelbultkrokanen, bergastricten enz.
- * Grote collectie tropische vogels zoals: Zaadkrakers, karmozijnstriden, dybowskiastriden, schlegelastriden, rode druppelastriden, granaat- en purpergranaatastriden enz. enz.
- * Door eigen import kunnen wij onze collectie vogels tegen concurrerende prijzen aanbieden.

UITSLUITEND GEOPEND: donderdagavond van 19.00 tot 21.00 uur
zaterdag van 9.00 tot 17.00 uur en na telefonische afspraak na 18.00 uur.

BRUWBOEVEN

Vogelartikelen van A tot Zagers

Drinkfonteinjes nieuw model:
Per 100 f 35,-, per 500 f 150,- en
per 1000 f 250,-.
Koepelkooien f 19,- per stuk.
TT-kooien compleet f 16,-
per 10 f 150,-, per 50 f 700,- en
per 100 f 1300,-.

Alle Witte Molen voeders tegen scherpe prijzen.
Tevens importeur van Bevo en Turbo opfokvoeders.

RIEN ZAGERS

Rucphensestraat 16 - 4711 JL St. Willebrord
Voor bezoek aan onze showroom, tel. 01653-4435

Import Export
Spinderspad 54
5049 TD Tilburg
tel. 013-561382
fax. 013-554461
tlx. 52435 vofa

VOGEL FAUNA

Regelmatig in voorraad.
div. sizen, indische, afrikaanse en zuid-amerikaanse vinken,
bulbuis, tropische lijsters en spreauwen, div. vliegenv, kanarie's,
parkieten, papegaaien, ara's, alle soorten eenden, fazanten,
sierkippen, parkdieren zoals, emoe's, nandoe, lama's, alpaca's,
herten walaby's, sierschape enz. enz.

Wij kopen regelmatig vogels en dieren op.

NIEUW!

Lucht ionisatoren vanaf f 149,- incl. BTW.

NIEUW MODEL: NEGATRON 500

320 m3 lucht reiniging, + beugel + tester!
Duits fabrikaat, 6 jaar fabrieksgarantie.
Speciaal voor vogelverblijven, verwijdert: pollen,
stof, stank, schimmelsporen, bacteriën en rook.

Inlichtingen: I.C.B., Postbus 1003
2340 BA Oegstgeest. Tel. 071-171206

Boomgierzwalw

osel

prof. Dr. Anthonie Stolk

De boomgierzwaluw uit Zuidoost-Azië zit met een probleem. Haar platte nest is zo'n krakemikkig geval, dat het (naar je denkt) met ei en al naar beneden kan komen. Een vervelende zaak, vooral als je bedenkt dat er per broedseizoen slechts één wordt gelegd. Er is zelfs een soort die het zonder nest blijkt te doen. Het ei wordt dan aan een palblad geplakt. Zwaait dit bij een windstoot wat heen en weer, dan zie je het bij wijze van spreken al vallen en komt het intuïtief bij je op, dat het misschien met een behendige greep nog te redden zou zijn geweest. Toch heb ik dit nooit gezien. Dat het omlaag kwam, bedoel ik. Het zwaait rustig heen en weer alsof er helemaal niets aan de hand was. De kleefstof is dan ook perfect, een soort bisonkit van grote klasse. Het is ingedikt speeksel en kan ook voor het vastlijmen van het nest worden gebruikt. Zo blijft de platte kom (eigenlijk een ondiep bordje) gewoonlijk op zijn plaats.

Wordt het ei eenmaal bebroed, dan kijkt het tweede probleem om het hoekje. Voor gelijkmatige verwarming moeten vogeleieren (zoals bekend) nu eenmaal van tijd tot tijd worden gekeerd, maar hoe zou de boomzwaluw haar vastgeplakte ei in vredesnaam moeten keren? Men moet wel aannemen dat dit hier kan worden gemist. De tropische temperatuur is zo hoog, dat men eerder aan een soort 'negatief broeden' moet denken, dat wil zeggen dat het ei meer tegen te grote hitte moet worden beschermd dan dat het effectief verwarmd dient te worden.

Het broeden wordt door beide partners bij toerbeurt gedaan, maar zitten op het nest is er niet bij. Zou men dit doen, dan raakte het los van de tak en kon men de broedwerkzaamheden wel staken. De vogel moet er daarom naast gaan zitten en dan kan het ei met een kapje van borstveren worden bedekt.

Nog een probleem: het uit het ei komen van de jonge vogel. Dit moet in dat kleine nest echt niet gemakkelijk zijn. Men moet wel aannemen dat door de ouders de helpende hand (lees: snavel) wordt geboden, want voor het jong en de eierschaal is de ruimte in het nest nauwelijks groot genoeg. Zo is de hele nestpraktijk een riskante zaak geworden. Onwillekeurig vraagt men zich af of de voorouders het in een ver verleden niet beter hadden kunnen doen. Men had toch een dieper, groter en steviger nest kunnen bouwen en waarom dan een in technisch opzicht zo weinig solide geheel? Of zou men toevallig op die plakkerij zijn gekomen (zoals ook door ons toevallige ontdekkingen kunnen worden gedaan) en is men om de een of andere reden bij die methode gebleven? Alles lukte eigenlijk net en meer hoeven we toch eigenlijk niet te verwachten. Is heel het leven niet een nog juist-mogelijk-fenomeen en zou de boomgierzwaluw met

De

gierzwaluwen/Hemiprocnidae

haar wat wonderlijke nest daarop dan een uitzonderling moeten maken? Wel moet men concluderen dat haar nestmethode blijkbaar voldoet. Per broedperiode komt men niet verder dan een één-ei-per-legsel-productie. Zo talrijk zouden deze vogels zeker niet zijn als hun ei of jong (buiten de gewone gevaren) ook nog de kans liep om uit het nest te vallen.

Het broedgedrag is moeilijk te bestuderen, omdat het nest zo goed verborgen is. Het zit wel dertien of meer meter hoog en de onderkant is met afgetrokken stukjes boomschors gecamoufleerd. Gewapend met een kijker kan men de vogels urenlang observeren, in de hoop dat één op het nest neer zal strijken. Wat daar dan precies gebeurt, is nog niet te zien, want het is met zijn vier tot vijf centimeter lengte en één tot twee centimeter breedte bijzonder klein, terwijl de diepte slechts één centimeter bedraagt. Als bouw materiaal worden stukjes schors en ingedikt speeksel gebruikt. Het ei heeft een doorsnede van ruim één centimeter en is twee centimeter lang. Zoals reeds vermeld wordt het met wat ingedikt speeksel in het nest vastgelijmd. Wil men een paartje tijdens de nestbouw en het eileggen goed observeren, dan heeft men een schuilhut nodig, die dicht bij de nestplaats op een steiger kan worden gebouwd. Daar dit (voor zover mij bekend) tot nu toe nog niet is gedaan, zijn we over deze fase in de broedperiode eigenlijk nog niets te weten gekomen. Is het grijsachtig witte ei eenmaal gelegd (moet voorzichtig gebeuren, want anders komt het hele nest omlaag), dan zijn verdere waarnemingen vrij gemakkelijk te verrichten.

Een plezierige omstandigheid is in dit opzicht dat de vogels zich dan zo goed als niet laten verjagen. Om het legsel beter te kunnen zien heeft men het broedende ouderdier zelfs voorzichtig opzij kunnen duwen. Ongeveer een week blijft het jong in het nest. Het krijgt in die periode een dons laagje, dat een uitstekende camouflage geeft en het eruit doet zien als een met korstmos bedekt bobbeltje op de kale tak. De klauwen van het jong zijn bijzonder spits, zodat het zich goed aan het nest kan vastklampen. Op die manier is het gevaar verminderd dat het over de lage rand van het nest naar beneden rolt.

Het jong is de tweede week al te groot voor het nest geworden. Er zit voor hem (of haar) dan niets anders op dan op de tak naast het nest te gaan zitten. Het voedsel bestaat uitsluitend uit insecten, die door beide ouders worden aangevoerd. Hij neemt die aan door zijn snavel in die van zijn vader of moeder te steken. Het nestgebied wordt fel tegen duiven en andere indringende vogels verdedigd en de broedende paren blijven bij elkaar.

Ook de volwassen boomzwaluwen voeden zich met kleine vliegende insecten, zoals vliegen en muggen. Ze vliegen wel veel, maar blijven toch niet voortdurend in de lucht zoals de

gierzwaluwen **Apodidae** dit doen, maar kunnen ook vaak groepsgewijs bijeen zitten. Van tijd tot tijd maakt een vogel zich op vliegvangersmanier los om een insect te vangen, waarna hij weer op zijn zitplaats terug keert.

Rondvliegen wordt ook in kleine groepjes gedaan. Daarbij zijn ze nogal luidruchtig en roepen elkaar voortdurend met contactgeluiden aan. Ze blijken in de vlucht wendbaarder dan de gierzwaluwen te zijn. Wellicht kunnen ze daarom zo goed op bosrijke plaatsen leven. Overdag blijken ze actiever dan de gierzwaluwen uit hetzelfde gebied te zijn. Die komen immers meer tegen de avond tevoorschijn.

Het woongebied van de boomgierzwaluwen is Zuidoost-Azië, van de Salomonseilanden in de Grote Oceaan tot in India. Het zijn zeer algemene vogels in Singapore en Maleisië. Ze worden zelden op open terrein aangetroffen, maar wel in mangrovewouden en bossen, alsmede in tuinen en op rubberplantages. Hoe langer hoe meer komen ze in bewoonde streken voor, zodat men ze nu ook plaatselijk in de steden kan bewonderen.

Dit zal ongetwijfeld ook leiden tot een betere kennis van hun interessante gedrag; wat overigens alleen maar toe te juichen is.

Bij de boomgierzwaluwen worden drie soorten onderscheiden. De meest algemene soort is de Indische boomgierzwaluw **Hemiprocne longipinnis**, waarbij de kleur van de kop, pluim, rug en vleugels varieert van een metaalachtig donkergroen tot asgrijs. De keel is lichtgrijs, dat naar de buik toe overgaat in wit.

In het Australische gebied en Malakka komt de geknevelde boomgierzwaluw **Hemiprocne mystacea** voor; een zwarte vogel met terzijde van de kop witte bearden, alsmede slanke puntige vleugels en een diepgevorkte staart.

Op deze soort lijkt de kleine boomgierzwaluw **Hemiprocne comata** van Malakka en de Filippijnen, maar behalve dat hij veel kleiner is, heeft hij kastanjebruine oorvlekken. Vrijwel altijd wordt deze soort in paren aangetroffen, waarbij kleine open ruimten in het bos temidden van dode bomen favoriet kunnen worden genoemd.

In bepaalde opzichten lijken boomgierzwaluwen meer op zwaluwen **Hirundinidae** dan op gierzwaluwen. De staart is diepgevorkt en ook de veren zijn zwaluwachtig. Ze zijn zacht in plaats van hard als bij de gierzwaluwen. Ook hebben ze sterkere poten dan deze, zodat ze gemakkelijk op takken kunnen gaan zitten. Aan de snavelwortel bevindt zich een opvallende pluim, die tijdens de vlucht gestreken is. Deze wordt echter opgezet als de vogel roept of op het nest zit. Al met al bijzonder interessante vogels, waarmee heel wat te beleven en te bestuderen is.

Uitzonderlijke prachtvinken

De soorten behorende tot het geslacht **Nigrita** vormen binnen de familie Estrildidae, de prachtvinken, samen met de geslachten *Parmoptila* (Mierenpikker) en *Nesocharis* (Meesastrifden) toch wel een apart en opvallend groepje. Kunnen we de meeste prachtvinken als zaadeters beschouwen, het hoofdvoedsel van de hiervoor genoemde geslachten bestaat in hoofdzaak uit insecten en dat mag je in dit geval best wel uitzonderlijk noemen.

Al eerder in dit blad pag. 305/1978 en pag. 124/1985, is aandacht geschonken aan de **Grijskop astrilde**, ***Nigrita canicapilla***. Ze hebben een lengte van ongeveer 13 tot 14 cm.

Ordersoorten en verspreiding:

N.c.canicapilla, Zuid Nigeria tot West Zaire en Oeganda;
N.c.emiliae, Guinea tot Ghana;

N.c.angolensis, Zuidwest Zaire en Noordwest Angola; ***N.c.spar-singuttala***, Zuid Soedan, Oost Zaire, Oeganda en Noordwest Tanzania; ***N.c.schistacea***, Zuidoost Soedan, Kenia en Noord Tanzania; ***N.c.dia-bolica***, Centraal Kenia en ***N.c.candida*** West Tanzania.

Voorhoofd, wangen en onderdelen zijn zwart, achterkop, nek en rugdek donker grijs. Vleugels zwart met witachtige omzomingen, staart grijsachtig zwart, ogen rood, snavel zwartgrijs en poten bruinzwart.

Er is geen uiterlijk verschil tussen man en pop, wel enkele kleine verschillen, voornamelijk de kleur van de vleugeldekveren en armpennen alsmede de grootte van de daarop voorkomende witte punten, tussen de onderscheidelijke rassen.

Grijskop astrilde

De zang is betrekkelijk eentonig en klinkt wat klagend. Ze leven veelal paarsgewijs in open plekken van bosachtige gebieden. In bepaalde streken komen ze voor tot op hoogten van 2100 tot 2600 meter. Ook houden ze zich op nabij nederzettingen en in tuinen. Ze verblijven meestal hoog in de bomen waar ze ook hun voedsel verzamelen. Soms komen ze op de grond om ook nog wat te fourageren. Hun voedselvoorkeur gaat uit naar allerlei insecten waarvan ook de larven en rupsen worden gegeten. Tevens nemen ze kleine vruchten op, o.a. van de *Ficus*, een enkele keer wat kleine zaadjes en oliehoudende schaaldeeltjes van palmvruchten.

Bij de balts staat de man hoog op de poten, steekt de kop omhoog en beweegt die heen en weer. Hierna steekt

hij de kop naar voren en maakt daarmee snelle trillende bewegingen waarna hij een reeks hoge fluittonen laat horen. De ogen tekenen zich tijdens de balts sterk af en het lijkt net of ze dan nog feller rood zijn. Heel vaak heeft de man tijdens de balts een stukje nestmateriaal in de snavel.

Hun bolvormige nesten met een zijdelingse ingang, bouwen ze van plantewortels, mossen, vezels, plantawol en wat grasstengels, in een wat slordige structuur. De nesten bevinden zich in de bomen en soms wel tot op een hoogte van zo'n 20 meter, wat voor prachtvinken uitzonderlijk hoog is. De broedduur bedraagt 12 tot 13 dagen en de jongen worden uitsluitend met insecten en kleine vruchten grootgebracht.

Komen we hier te lande de Grijskop astrilde maar zelden tegen, met de volgende soort is dat helemaal het geval en we prijzen ons erg gelukkig dat we hiervan ook een fraaie kleuropname hebben kunnen bekomen. Die volgende soort is de **Bruinborst astrilde**, ***Nigrita bicolor***, welke ongeveer 11 tot 12 cm groot is. De nominaatvorm, ***N.b.bicolor***, komt voor in Guinea tot Ghana en de ondersoort ***N.b.brunnescens*** van Zuid Nigeria tot West Oeganda en Noord Angola. De bovenkop tot net boven de ogen, het rugdek en de vleugels zijn donker grijsbruin tot zwart. De onderdelen vanaf onderkant snavel roodbruin. Snavel is zwartbruin en de poten donkerbruin. Tussen beide rassen is er enig verschil in kleur. De poppen zijn van de mannetjes te onderscheiden, de laatste zijn licht kastan-

Tekst: Cees van Berkel
Foto's: Cees Scholtz/v't Hart

jebruin op de onderzijde en de kastanjebruine voorhoofdsband is smaller. Ook de bruinborst is een bewoner van bosrijke gebieden en hun levenswijze en voedselvoorkeur komt geheel met de grijskop overeen. Hun nesten bevinden zich in dichte struiken of in kleine bomen op hoogten van 1 tot 8 meter. Er is betrekkelijk weinig van ze bekend, het zijn vrij schuwe vogels die men maar zelden behoorlijk heeft kunnen observeren. Ze houden zich voornamelijk op in de dichtbegroeide onderlaag van de bossen. In 1988 is er in Duitsland met de Bruinborst astrilde, daar Zweifarbenschwärzling genoemd, met succes gekweekt.

voedselopname. Het popje overleefde het niet en zo zat het mannetje alleen. Dit duurde tot september toen de liefhebber het geluk had om een reeds goed geacclimatiseerd popje te bekommen. Tussen beide vogels klikte het al direct en na verloop van dagen was de zang van de man steeds meer te horen. Ook begon hij steeds meer achter het popje aan te jagen en dat was voor de liefhebber het sein om in die binnenvo-

zigt ze voortdurend op het nest. Toen ongeveer midden december de eerste bedelgeluidjes werden gehoord is er een korte nestcontrole gepleegd. Er bleken drie naakte jongen met een zwarte huid in het nestje te liggen met zwarte snavelpapillen. Ze ontwikkelden zich niet bijster snel en pas ruim twee weken later toen ze uitvlogen zijn de jonge vogels van een 2.5 mm ring voorzien. De eerste bevedering op de rug is lichtgrijs en die kleur hebben ook de bovenstaart dekveren. De onderzijde is grijsbruin.

Werd er aanvankelijk een zachtvoer, bestaande uit universeel- en insectenvoer aan de vogels verstrekt aangevuld met levende insecten en wat fruit, later, toen er gebroed werd en zeker toen er jongen waren, werd er zo'n tiental malen per dag levend voedsel gegeven dat bestrooid werd met een poedervormig kolibrievoer.

Toen de jongen al waren uitgevlogen begon het ouderpaar aan een volgend nest. De agressiviteit van de oudervogels jegens hun kinderen nam met de dag toe en het gevolg is geweest dat de jongen apart gezet moesten worden.

Zover mij bekend is er in ons land nog niet met de bruinborst astrilde gekweekt, of het moet nog een verrassing zijn en zien we ze op Vogel '90 in Breda; dat zou wel leuk zijn. Immers, daar zagen we in '983 ook ineens een eigen kweek Grijskop astrilde.

Bruinborst astrilde

In maart van dat jaar werd een paarje uit rechtstreekse import uit Afrika aangeschaft, maar de acclimatisatie verliep niet bepaald zonder moeilijkheden en het grootste probleem vormde de

liëre diverse nestkastjes op te hangen en ruimschoots nestmateriaal, zoals hooi, kokosvezel en sisal, te verstrekken. Beide vogels gingen tot nestbouw over en op een gegeven moment liet het popje zich nauwelijks meer zien en

land nog niet met de bruinborst astrilde gekweekt, of het moet nog een verrassing zijn en zien we ze op Vogel '90 in Breda; dat zou wel leuk zijn. Immers, daar zagen we in '983 ook ineens een eigen kweek Grijskop astrilde.

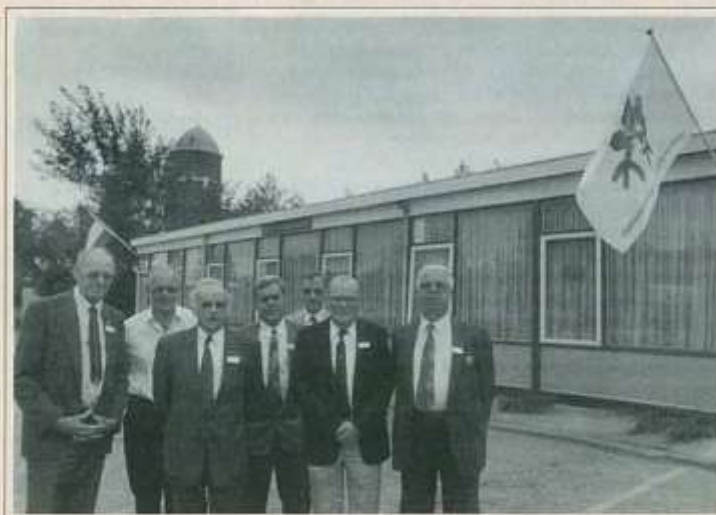
De

Nieuwe clubhuizen in Roelofarendsveen en Bergambacht

Op 2 september j.l. hebben bestuur en leden van **De Diamantvink**, onze afdeling **Roelofarendsveen**, een nieuw, geheel in eigen beheer gerealiseerd clubgebouw feestelijk in gebruik genomen. Er is ontzettend veel aan voorafgegaan, maar het eindresultaat is geweldig. Zo'n veertig leden hebben er gedurende vele weken hard aan gewerkt. Veel van hun vrije tijd is daaraan besteed en vanaf de eerste

steen tot aan het laatste kwastje verf in een uitstekende sfeer. Zoals gesteld, het resultaat is geweldig, een prima accommodatie voor het houden van een tentoonstelling en het organiseren van allerlei activiteiten zoals bijvoorbeeld een vogelmarkt op elke tweede zaterdag van de maand, van 13 tot 17 uur. Het clubgebouw maakt deel uit van een groot verenigingscomplex want naast de lokatie van de Diamantvink hebben een postduivenvereniging en een jeugdclub ter plekke ook een eigen home gebouwd. De feestelijke opening werd gekenmerkt door de echt Veense hartelijke gastvrijheid en diegenen die daarvan ook eens willen proeven zijn van harte welkom op hun tentoonstelling of vogelbeurs.

Op 30 september j.l. opende de afdeling **Bergambacht e.o.** een eigen clubhuis. De afdeling is 38 jaar oud en gedurende die tijd heeft zij op diverse plaatsen onderdak moeten zoeken. Eindelijk had de gemeente Schoonhoven een oude kleuterschool voor ze. Na veel medewerking van de gemeente Bergambacht is het gebouw door de zorg van de leden verplaatst van Schoonhoven naar Bergambacht en door veel zelfwerkzaamheid van de leden opgeknapt. Op 30 september was het dan zover dat de feestelijke opening kon plaatsvinden.

Zowel de afdeling Roelofarendsveen als Bergambacht e.o. complimenteren wij van harte met de hiervoor vermelde resultaten. Het is allemaal zeer de moeite waard en wij hopen oprecht dat beide afdelingen er vele, vele jaren profijt van zullen hebben.

Ringmus

De ringmus *Passer montanus* komt vrijwel in geheel Azië en Europa voor en werd blijkbaar al vóór de huismus *Passer domesticus* in ons werelddeel aangetroffen. In Centraal- en Oost-Azië neemt hij de plaats van de huismus in en komt hij daar ook in dorpen en steden voor, maar bij ons wordt hij als regel in de eerste plaats aan boszomen, rond boerderijen, op cultuurgronden met geboomte, op landwegen en in tuinen en velden gevonden. In het algemeen maakt hij vaak gebruik van nestkastjes die voor andere hollenbroedende vogels zijn opgehangen en eet hij meer insecten dan de huismus.

Bij voorkeur wordt het nest in boomholten gebouwd, maar ook wel in geschikte ruimten onder dakpannen. Het takwerk van horsten van wouwen an het geslacht **Milvus** en buizerden **Buteo buteo** kan ook als nestplaats dienen. Op die manier geschiedt de ringmus een zekere bescherming en wordt geprofiteerd van het feit dat roofvogels in het algemeen niet gewoon zijn om hun prooi vlak bij het nest te slaan. In West- en Midden-Europa blijken vrijstaande nesten zeldzaam te zijn. Het bolvormige nest wordt door het mannetje en vrouwtje gemeenschappelijk gebouwd. Het inwendige is met een groot aantal veertjes bekleed en is daardoor bijzonder zacht. Het legsel bestaat uit vijf tot zes (eventueel vier tot tien) witachtige eieren met een groot aantal donkere vlekken, variërend van bruin tot grijs. Als bijzonderheid kan nog worden vermeld dat vaak een ongekleurd ei in het nest wordt aangetroffen. Het broeden begint als het legsel compleet is. Het wordt door het vrouwtje en het mannetje gemeenschappelijk gedaan. De broedduur bedraagt twaalf tot

veertien dagen, terwijl de jongen na eenzelfde periode het nest verlaten. Per jaar kunnen twee, soms zelfs drie broedsels worden geproduceerd. Broedt in Eurazië van de Britse Eilanden tot Japan. Wij hebben hier dan ook met een vruchtbare soort te doen, die alleen al in ons land met vijfhonderdduizend tot zeventiendertig duizend broedparen voorkomt. Het verzorgen van de jongen wordt ook door het vrouwtje en het mannetje samen gedaan. De jongen krijgen insecten en de larven daarvan. Buiten de broedperiode staan de zaden van grassen, granen en allerlei onkruiden op het menu. In ons land kunnen de ringmussen wintergasten, doortrekkers of broedvogels zijn. Overwinteren wordt als regel in het broedgebied gedaan, waarbij echter grotere zwerftochten worden gemaakt dan dit bij de huismus het geval is. De trekbewegingen zijn van de oostelijke en noordelijke populaties nauwkeurig vastgesteld. Op sommige plaatsen komt de ringmus ook in de omgeving van de mens voor, maar waar de huismus plaatselijk op-

dringt (in India bijvoorbeeld) worden de ringmussen onmiddellijk uit de steden verdreven. Het geluid is duidelijk wat zachter dan dat van de huismus. De ringmus is samen met inheemse vogelsoorten uitstekend in de volière te houden, alleen is dat bij de wet niet toegestaan. Er zijn kruisingen bekend met de Europese kanarie **Serinus serinus**, de huismus en de goudmus **Passer luteus euchlorus** en andere inheemse vinkachtigen. Zand- en waterbaden zijn favoriet. Het voedsel bestaat uit allerlei onkruidzaden, haver, gerst, tarwe, hennep-, raap- en maanzaad. Verder mierenpoppen (vooral in de broedperiode), levende insecten, veel groenvoer en vruchten. Uwendig onderscheidt de ringmus zich van de huismus door zijn sierlijker gestalte, de witte wangen met zwarte oorvlek, de smalle witte halsring en de chocoladekleurige kruin. Karakteristiek zijn de twee witte banden over de vleugels. Mannetje en vrouwtje zijn uiterlijk gelijk, terwijl het jeugdkleed eigenlijk al op het volwassen kleed lijkt, maar wat doffer is.

De Aymara of Zwaluwparkiet

Bolborhynchus aymara.

De Aymara parkiet heeft als leefgebied met name de oostelijke kant van het Andesgebergte vanaf midden Bolivia tot Noordwest Argentinië.

Ze zijn vernoemd naar de daar wonende Aymara indianen.

Het zijn bewoners van de bergen waar ze 's zomers wel zijn waargenomen tot op hoogten van 4000 meter. 's Winters dalen ze naar lager gelegen gebieden af. Ze voeden zich voornamelijk met zaden, bessen en fruit.

De hoofdkleur is egaal groen, bovenkop en nek zijn donkergrijs terwijl keel en borst lichter grijs zijn op de buik geleidelijk overgaand in licht groen. Het rugdek is donkerder groen dan op buik en flanken.

De staart is lang en puntig.

Het verschil tussen man en pop is niet zo eenvoudig te zien.

De pop heeft een donkerder gekleurde snavel en poten dan de man, waarvan snavel en poten meer hoornkleurig zijn. Verder lijkt de snavel bij de man iets forser en lijkt het zwart op de kop iets verder naar achteren door te lopen. De pop lijkt een iets rondere kop te hebben.

Ik kweek al ongeveer 7 jaar met Aymara's. De eerste Aymara's verkreeg ik via import, waarvan ik er in het begin wat verspeelde.

Het acclimatiseren geeft nogal wat moeilijkheden daar ze gevoelig zijn voor vocht en luchtdrukverschillen.

Ze zijn in kolonieverband te houden hoewel, bij het broeden het aan te bevelen is om ze per koppel te huisvesten.

Ik houd ze voornamelijk in vluchten van 2 m lang, 2 m hoog en 70 cm breed.

Ze zijn ook wel in broedkooien van minimaal 1 m breed, 50 cm hoog en diep te houden.

Het broedblok (35-20-20) dient altijd in de vlucht te hangen, daar ze zich 's avonds hierin altijd terugtrekken broedseizoen of niet.

Ze zijn wel winterhard mits ze gebruik kunnen maken van een beschut nachthok en een broedblok.

Op een leeftijd van ± 1 jaar zijn ze

broedrijp. In het broedblok wordt als bodembedekking molm van de knotwilg gedaan.

Tijdens de paring hangt de man als het

seel

De

ysel

ware schuin achter de pop en houdt zich daarbij met één poot vast aan de zitstok, terwijl de andere bovenop de pop rust.

De broedduur bedraagt ± 28 dagen terwijl de jongen praktisch geheel op kleur na 6 à 7 weken uitvliegen. Het legsel bestaat uit 4-9 witte eieren. Na het uitvliegen worden de jongen nog ongeveer 3 weken door de ouders gevoed. Het is aanbevelenswaardig om een tweede broedblok direct na het uitvliegen paraat te hebben daar de jonge aymara's 's nachts het broedblok weer opzoeken en er dan weinig kans op een tweede broedsel is.

De ringen (4 mm) worden op ± de 10e dag aangeschoven.

Naast het gebruikelijke basisvoer, zoals een goed mengsel zaden voor grote parkieten incl. zornepitten, wordt ook eivoer aangevuld met universeel, roosvicee, geraspte wortel en onkruidzaden gegeven. Buiten de broedtijd zijn het gezellig kwetterende vogels (ze lijken wel wat op zwaluwen, zo ook hun kwetteren). Voor de liefhebbers zijn het bijzonder aan te bevelen vogels zowel door het slanke en sierlijke uiterlijk als door het gedrag. Ik beleef er veel plezier van.

Tekst: H. Tiggelaven

Foto's: H. Müller en S. Bischoff.

De /

Een geval van geslachtsgebonden k

(*Melopsittacus*)

door Ine Onsmen

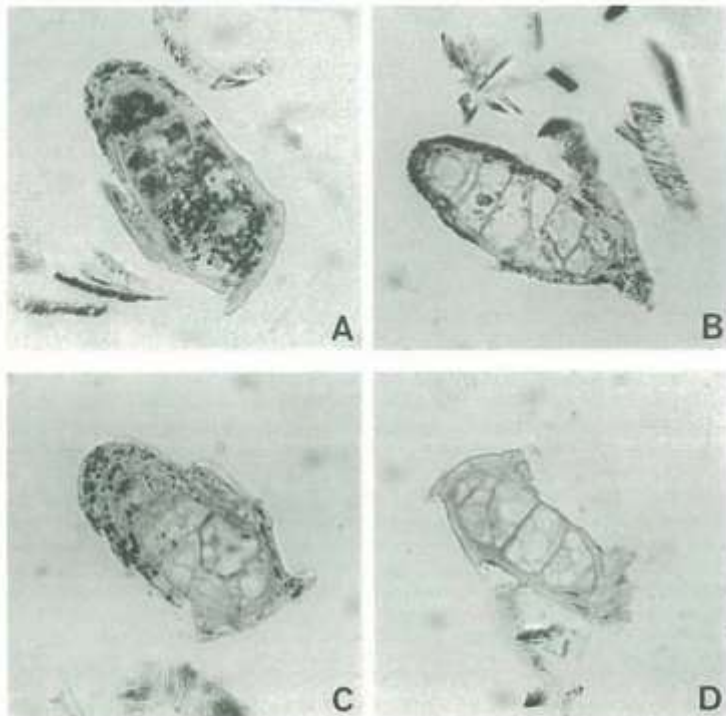
De literatuur over grasparkieten verwijst vaak naar z.g.n. "bicolors" of "halfsiders" zoals ze ook wel genoemd worden, d.w.z. een parkiet met b.v. links een groene en rechts een hemelsblauwe bevedering.

Enige jaren geleden zag ik er weer eens een variant op n.l. een groene met een ovale hemelsblauwe vlek op de buik.

Om dit fenomeen te kunnen verklaren werden in de allereerste boeken over grasparkieten verschillende hypothesen opgesteld. Er werd b.v. gesteld dat een zaadcel van een man een eicel bevruchtte die reeds de eerste mitotische deling had voltooid, waardoor één bevruchte en één onbevruchte cel ontstond die zich wel verder ontwikkelden. Deze theorie stamt nog uit de tijd van Boveri (1888), Morgan (1905) en Doncaster (1914) die dit verschijnsel bij insecten onderzochten. Ook is wel gesuggereerd dat er twee zaadcellen bij betrokken zouden zijn waarvan één de eicel bevruchtte en de ander zich onafhankelijk ontwikkelde. Doncaster opperde een derde mogelijkheid n.l. de bevruchting van twee eicellen met twee zaadcellen tegelijk.

De op het ogenblik algemeen aanvaarde en inmiddels bewezen theorie is de eliminatie van één chromosoom tijdens de eerste mitotische deling van de bevruchte eicel. Als in een heterozygote vogel het chromosoom verloren gaat waarop zich het dominante gen voor de lichaamskleur bevindt, is het eindresultaat een halfsider. Hoe later in de ontwikkeling van het embryo zo'n chromosoom verloren gaat, hoe kleiner het gebied zal worden dat de resessieve kleur zal tonen en er ontstaat een vlek. (zie afb.)

De meest vermeldde is de lichtgroene-hemelsblauwe maar er zijn ook meldingen van half kobalt-half hemelsblauw of half kobalt-half donkergroen enz. enz.

Baarddoorsnede: Australischgrijs opaline/ino. A: normaal gepigmenteerd; B: vrijwel alleen pigment in de cortex; C: slecht gepigmenteerde cortex; D: amelanotische baard uit witte veren.

Een dergelijk verschijnsel wordt echter bij geslachtsgebonden factoren zelden waargenomen. Toch heb ik in 1984 een Aus.grijze opaline/ino man gekweekt met een witte vlek op de linker helft van de borstbevedering, de linker vleugel vertoont ook een "brokkelige" melanisering afgewisseld met witte plekken op sommige slagpennen. (ook na de ruil!) De baarddoorsneden laten inderdaad het verschil zien tussen de grijze veren en de witte veren.

De non-disjunctie zoals het elimineren van een chromosoom ook wel wordt genoemd, moet bij deze vogel pas in een later stadium van de ontwikkeling hebben plaatsgevonden (gezien de grootte van de vlek) en dat betekent dan weer dat dit geen invloed behoeft te hebben op hetgeen hij vererft.

Als we n.l. met een lichtgroene-hemelsblauwe halfsider gaan broeden (de geslachts chromosomen zijn dus wél compleet aanwezig) is het te verwach-

gynandromorfisme bij de grasparkiet (?)

(*Trichopoda viridulatus*)

ten dat hij zowel heterozygoot als homozygoot kan blijken te zijn en wel omdat één van de testis bij zo'n man niet noodzakelijkerwijs behoelt te zijn ontstaan uit cellen die ook uit dezelfde lichaamshelft afstammen.

Bij autosomaal verervende factoren krijgen we dan b.v.:

(1) Hij produceert zaadcellen met de b-factor of de b factor en is dus heterozygoot.

(2) Hij produceert alleen zaadcellen met de b factor en is dus homozygoot. Als direct na de bevruchting bij de mitose een X chromosoom verloren gaat ontstaat hermaphroditisme, d.w.z. de vogel is half man/half pop en onvruchtbaar.

Dit noemen we geen halfsider maar een hermaphrodit.

Literatuur:

Beckmann, W (1956)

Handleiding voor de grasparkiet kweker.

Crew, F.A.E., and Munro, S.S. (1938) Gynandromorphism and Lateral Asymmetry in Birds.

Proc. Roy. Soc. Edinb. 58: p. 114-134.

Crew, F.A.E., and Rowena Lamy. Autosomal Colour Mosaics in the Budgerigar.

Journal of Genet. vol. 30: p. 233-241.

Hollander, W.F. and Gole, L.J. (1940) Somatic Mosaics in the Domestic Pigeon.

Genetics 25: p. 16-40.

Klören, H. (1982)

Zebravinken, Bosch & Keuning nv., Baarn.

Ohno, S. (1967)

Sex Chromosomes and Sex Linked Genes.

Springer-Verlag Berlin-Heidelberg-New York.

use!

De /

Brilklauwieren

Tekst en foto: M. Aussems

Van de familie van de klauwieren kennen we vier onderfamilies, de echte klauwieren, **Laniidae**, de brilklauwieren, **Prionopinae**, de struikklauwieren, **Malaconotinae** en de kaalkopklauwieren, **Pytyriasinae**.

Van de klauwieren is bekend dat het echte jagers zijn die hun prooi, bestaande uit grote insecten en zelfs muizen en hagedissen grotendeels met hun scherpe snavel verscheuren, waarbij ze de prooi vaak vastzetten op een doorn om meer kracht te kunnen zetten. Vaak doen ze dat steeds in dezelfde struik, die er dan uitziet als bizarre voorraadkamer in de openlucht. De grootte van de meeste soorten varieert van 15 tot 25 cm, vooral de soorten uit de tropen kunnen erg mooi van kleur zijn. Ze komen voor van Europa tot Azië, Afrika en Noord Amerika. De bekendste vertegenwoordigers van de echte klauwieren zijn de klapekster en de grauwe klauwier. Aan deze vogels is in ons maandblad al vaker aandacht besteed zodat ik me wil beperken tot de brilklauwieren.

De brilklauwieren komen in 2 geslachten en 9 soorten voor in Afrika. Als kenmerk hebben ze allemaal stijve veren op het voorhoofd die over de neusgaten heensteken en rondom de ogen hebben ze naakte oogkransen. In tegenstelling tot de echte klauwieren zijn deze vogels erg sociaal, zowel in de broedtijd als daarbuiten. In groepjes van 5 tot 20 vogels trekken ze rond, op zoek naar insecten of andere prooidieren, terwijl ze steeds hun contactroep en het kenmerkende snavelklappen laten horen.

In de broedtijd worden de nesten in dicht bij elkaar staande bomen gebouwd, soms bouwen meerdere vogels zelfs aan één nest en brengen ze ook samen de jongen groot, meestal worden er 4 eieren gelegd, maar het is geen uitzondering als 2 poppen in een nest leggen. De eieren zijn blauwbruin en worden gelegd in het komvormige nest, gebouwd van gras en takjes, het een en ander wordt vaak aan elkaar geplakt met spinrag.

Tot het geslacht **Prionops** behoren onder andere de kuifbrilklauwier, **Prionops plumata**, 20 cm, die voorkomt van Ethiopie tot Transvaal tot Centraal Afrika. Het zijn bewoners van open bossen en ze zijn gemakkelijk te benaderen omdat ze nogal nieuwsgierig zijn.

Kuifbrilklauwier, *Prionops plumata*

Voor de beschrijving verwijs ik naar de foto. De grootte van de kuif en de kleur van kop en kuif kunnen van streek tot streek van zuiver wit tot grijs variëren. De **krulkuifbrilklauwier**, **Prionops cristata**, 20 cm lijkt erg op de vorige soort, hij werd zelfs lang tot dezelfde soort gerekend, ware het niet dat de verspreidingsgebieden van de beide soorten elkaar overlappen in bepaalde gebieden van Kenya, zonder dat het komt tot vermenging. De witte streep over de vleugel ontbreekt soms. Komt voor in Soedan, Oeganda en Noordwest Kenya. De vogels leven in het struikgewas, vaak langs de oevers van rivieren.

De **roodsnavelbrilklauwier**, **Prionops caniceps**, 18 cm, heeft een rode oogring, zwart kop met een blauwgrijze kuif, zwarte vleugels en staart en een beide onderzijde met een witte borst. De vogel komt voor van Sierra Leone tot Oeganda en leeft in de dichte oerwouden. Van nest en gedrag is weinig bekend.

De **Retz roodsnavelbrilklauwier**, 20

cm, heeft een rode oogring, rode snavel en rode poten, bruine rug en vleugels, zwarte kop, borst en buik, witte broek en een zwarte staart. De vogels komen voor van Somalie tot Zimbabwe, vooral in het open landschap langs rivieren en langs de kust.

Tot het geslacht **Eurocephalus** behoren de **witruinbrilklauwier**, **Eurocephalus anguitimens**, 23 cm, donkerbruine vleugels en staart, beige rug, witte kop en borst, donkerbruine doorlopende oogstreep, beige onderzijde. De vogels komen voor van Zuidafrika tot Ethiopie. In Zuidafrika wordt van september tot maart gebreed, 3 tot 5 eieren wit met bruine en blauwgroene vlekjes. Ze eten vooral rupsen en sprinkhanen maar ook bessen worden gegeten. Leeft ook steeds in groepjes aan de buitenkanten van bossen.

Tot dit geslacht behoort ook de **Ruppel's witruinbrilklauwier**, **Eurocephalus ruppelli**, die veel op de vorige soort lijkt, hij heeft alleen een bruine rug en witte onderzijde.

Bruine Zebravinken

Tekst: Jos van Valkenburg
Foto: Ton de Bruijn

Een van de meestgefokte kleurslagen van Zebravinken is wel de Bruine. Echter de tentoonstellingskwaliteit laat in vele gevallen te wensen over. Opmerkingen op het keurbriefje zijn o.a.: "moet warmer bruin", "moet egaler van kleur", "te grauw van kleur" en "buikkleur moet warmer" om maar niet te spreken over opmerkingen over de tekening en de fysieke eigenschappen.

Je komt maar weinig bruine zebravinken op de tentoonstellingen tegen welke 89 punten of meer behalen. De oorzaken zijn vaak eenvoudig weer te geven. Het lezen van de keurbriefjes geeft vaak al duidelijk aan waar de fouten bij de vogel in kwestie zitten.

Een wat fletse, vlekkerige bruine met weinig warme kleur is mogelijk in de buitervolière opgegroeid en veelvuldig blootgesteld aan zonlicht.

Door dit zonlicht bleekt de vogel op en zal een vlekkerig uiterlijk krijgen.

Bij de fok van bruine zebravinken dienen we onze vogels in een beschutte huisvesting te houden en op te fokken, hierbij dienen we teveel zonlicht te vermijden om opbleken te voorkomen.

Om resultaten te waarborgen dienen we reeds te beginnen bij het samenstellen van de fokkoppels.

Het samenstellen van zo'n fokkoppel is een kwestie van zorgvuldig selecteren. Indien u goede resultaten op de tentoonstellingen wilt boeken zult u uit moeten gaan van goede forse vogels. Let hierbij vooral op het model. De vogels moeten minimaal 10,5 cm zijn en een geblokt type bezitten. Te smalle vogels als uitgangspunt zullen nooit mooie geblokte jonge vogels geven. Daarnaast dienen we te letten op een goede egale warme bruine kleur. De mannen zullen altijd ietsje minder warm zijn dan de poppen. Goed kunnen we dit zien aan de buikkleur welke bij de poppen warmer cremekleurig is dan bij de mannen.

De tekening van de mannen is belang-

rijk voor de nafok. Een onderbroken borstband zal in de jonge mannen terug komen. Het tonen van een beetje borsttekening bij een verdere goede pop behoeft voor de fok geen bezwaar te zijn. Op de tentoonstelling wordt zo'n pop hiervoor bestraft.

Let vooral ook op de donkerbruine oogstreep welke aan de basis van het oog 1,5 mm breed moet zijn en spits toelopen tot aan de onderkant van de wangvlek welke bij een goede man diep oranjebruin moet zijn. De pop heeft een bruine wangvlek echter tekent zich af door een andere vederstructuur van de wangbevedering. Te lichte bruine wangen bij een pop is fout. Vooral bij bruine poppen welke in de pastel fok zijn gebruikt zullen de wangen van zo'n pop te licht van kleur zijn. Dit uit zich ook bij de mannen, het beste is dan ook indien u goede bruine wil fokken geen andere kleurslagen in te fokken. Vaak wordt geadviseerd om een forse witte in te fokken om het formaat van de bruine te verbeteren. Omdat we niet

weten wat de witte maskeert, bijvoorbeeld grijs, lopen we de kans dat we de kleur van een goede bruine stam verpesten.

Indien u een aantal jonge bruine zebravinken heeft gefokt kooit u ze minimaal 10 weken voor de eerste tentoonstelling op, het liefst in een t.t. kooi. Omdat zebravinken onderling nogal eens plukken is dit noodzakelijk. Vooral bij de mannen kan het missen van een veertje in de borst, in de flank of een staartdekveer de tekening negatief beïnvloeden. Trek de afgebroken staart en/of vleugelpennen minimaal zes weken voor de tentoonstelling eruit.

Indien er meerdere pennen naast elkaar afgebroken zijn trekt u er om de andere dag een uit. Dit om onnodig beschadigen van de vogel te voorkomen. Besproei de vogels dagelijks met lauw water. Zorg ervoor dat de kooien regelmatig schoon worden gemaakt.

Leucochloridium macrostomum, een interessante zuigworm.

Prof. dr. Anthonie Stolk

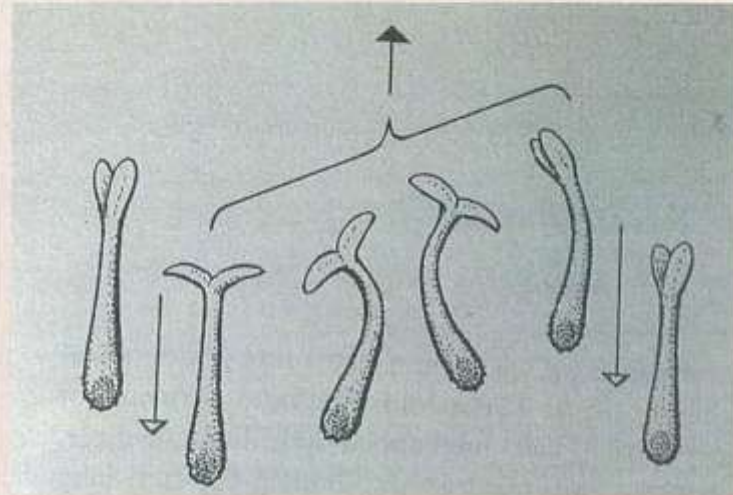
Zuigwormen of trematoden vormen een grote groep van parasitaire wormen, waarmee elke vogelliefhebber eigenlijk op de hoogte moet zijn, omdat ze ook bij vogels kunnen voorkomen.

Het is uiteraard belangrijk om deze wormen te kunnen onderscheiden en op de hoogte te zijn met de bestrijding daarvan. Bovendien zijn ze zo interessant, dat ze afgezien van hun schadelijkheid een studie waard zijn.

Laten wij vooropstellen dat ze tot de platwormen behoren en zich met zuignappen aan de gastheer vasthechten. Hun aantal is enorm groot en bedroeg omstreeks 1968 al ongeveer 2400 soorten en wij kunnen rustig aannemen dat er sindsdien nog wel meer bekend zijn geworden. De lengte varieert sterk: kan bij de grootste ruim één meter zijn, terwijl de kleinste het niet verder brengt dan 0,4 millimeter. Merkwaardig is één van die parasieten die in de darm (de cloaca vooral) van een groot aantal

vogelsoorten voorkomt en als naam **Leucochloridium macrostomum** heeft meegekregen. Met de uitwerpselen verlaten de eieren het vogellichaam, waarna deze als voedsel dienen voor de bekende barnsteenslakken **Succineidae** (de grote barnsteenslak **Succinea putris** bijvoorbeeld), die er verzet op is en in vochtige weilanden en langs de waterkant leeft. Na het uitkomen ontwikkelen zich in de slak verschillende larvevormen. Eén daarvan wordt **sporocyste** genoemd en die vormt opvallend groene zakjes die van geelbruine dwarsbanden zijn voorzien. Wat er met zo'n zakje gebeurt is een complete verrassing: het perst zich namelijk in elke tentakel of voelspriet van de slak en begint daar krachtig te kloppen en wel veertig tot zeventig maal

per seconde. De voelspriet wordt daarvoor sterk uitgerekt en is uiteindelijk niet meer dan een doorzichtig vlies, dat over het sporocystezakje is heenge-spannen. De besmette slakken, die anders lichtschuw zijn, worden nu juist door het volle licht aangetrokken. Dit blijkt bijzonder doelmatig te zijn, want op die manier krijgen vogels de gelegenheid om de bijzonder opvallende voelspriet met een rups te verwarren. Ze worden door hen afgebeten en aan de jongen gevoerd. Eerst dan kan het sporocystezakje zich tot een volwassen worm ontwikkelen. De voelspriet van de slak regenereren en kunnen dan plaats geven aan een volgend zakje, waarna de geschiedenis zich herhaalt.

De sporocysten van andere zuigwormen blijken noch beweeglijk, noch opvallend te zijn. Voor **Leucochloridium macrostomum** zijn beweging en kleur nodig om de aandacht van de insektenetende vogels te trekken. Gewoonlijk eten vogels geen slakken en bijgevolg moet de sporocyste het voedsel van de vogel imiteren.

Een aantal dieren camoufleert zich om minder op te vallen, terwijl andere zichzelf juist van afschrikwekkende of schrikkleuren voorzien om niet te worden opgegeten, onverschillig of ze werkelijk eetbaar zijn of niet. In dit geval maakt sporocyste zich merkwaardig genoeg opvallend om juist wel opgegeten te worden. Voor een inwendige parasiet is dit bijzonder doelmatig. Hier hebben we een fraai maar ongewoon geval van nabootsing.

Het meest bekend is de parasiet bij de lijsters, de zanglijster **Turdus philomelos** bijvoorbeeld en de grote lijster **Turdus viscivorus**. Bij andere lijsterachtigen **Turdidae** moet hij eveneens te vinden zijn. In desbetreffende gevallen moet men er eens op letten en daarbij ook niet-lijsterachtigen vergeeten, want ook daar kan de parasiet worden aangetroffen.

Illustraties

1. De barnsteenslakken **Succineidae** (de grote barnsteenslak **Succinea putris** bijvoorbeeld) dienen als tussengastheer van de zuigworm **Leucochloridium macrostomum**. Wat bewegingswijze en uiterlijk van de larven betreft, lijkt ze enigszins op een muggelarve of zwemmende watervlo, met als gevolg dat de parasiet met graagte door vissen wordt gegeten.

2. De barnsteenslak dient als tussengastheer van de zuigworm **Leucochloridium macrostomum**, zoals linksonder is te zien. In de slak wordt daardoor een vertakte **sporocyste** gevormd. De zakjes daarvan persen zich in de tentakels of voelspriet van de slak (rechtsonder), waardoor deze zo opvallend worden, dat vogels hen als vermeende insektenlarven aan hun jongen voeren. Vervolgens ontwikkelt de zuigworm zich verder in de vogel. De eieren verlaten het lichaam met de ontlasting, waarna de slak ze op kan nemen. Gezonde slak links boven. Rechtsboven gezonde naast besmette slak.

De gouldamadine en zijn mutaties

De geelkop

De geelkop-mutatie is in het wild ontstaan en is daar een zeldzame verschijning. Deze mutatie vererft recessief en autosomaal (= niet geslachtsgebonden). De enige opgetreden verandering t.o.v. de wildvorm is dat bij de geelkop de mogelijkheid ontbreekt de gele kleurstof luteïn volledig om te vormen tot de rode kleurstof astaxantine. Hierdoor ontstaat dus geen rode snavelpunt, en bij de roodkop ook geen rood masker, maar een licht oranje snavelpunt en maskerkleur. Verder veroorzaakt deze mutatie geen veranderingen.

In combinatie met de wildvorm levert de geelkop-mutatie dus een zwartkop-gould-amadine op met enkel een licht oranje snavelpunt. Deze wordt door onze bond overigens terecht niet als aparte kleurslag erkend, maar beschreven als zwartkop-gould-amadine, waarvan de snavelpunt zowel rood als licht-oranje mag zijn.

Een zwartkop-gould met een licht oranje snavelpunt is dus geen splitvogel zoals sommigen denken, maar een volle mutant met een dubbele geelkop-faktor.

Völker heeft al in 1964 beschreven dat bepaalde soorten rode klauwieren en vinken gele mutanten hebben die geel zijn omdat zij de mogelijkheid hebben verloren om d.m.v. oxydatie gele carotenoiden om te zetten in rood astaxantine.

In mijn artikel over geelsnavels (O.V. dec. 86) heb ik al aangehaald dat ook bij de geelkop-gould-amadine sprake is van zo'n geel-(snavel)-mutatie.

Stel u voor dat we ook bij de gould de naam geelsnavel voor deze mutatie zouden gebruiken. Dit geeft misschien wat meer duidelijkheid: de mutatie in de wildvorm zou dan de geelsnavel-zwartkop-gould opleveren, en in combinatie met de roodkop zou dit de geelsnavel-roodkop-gould opleveren, waarbij dan natuurlijk ook het rood van de kopbevedering tot licht-oranje is gereduceerd. In hetzelfde artikel heb ik ook al aange-

*Man witborst-roodkop-gould-amadine + pop witborst-geelkop-gould-amadine
Het model van de man mag wel wat voller. Beide vogels tonen een goede witte borstkleur. Verder een goede keuregaliteit, hoewel het masker van de pop wat helderder en wat uitgebreider geel kan.
Vooral bij de pop, maar ook bij de man, is duidelijk te zien dat het phaeo-melanine ook uit de buikbevedering is verdwenen.*

*Man lilaborst-zwartkop-gould-amadine + pop witborst-zwartkop-gould-amadine
Deze lilaborst wordt niet als aparte kleurslag erkend.
De pop is goed van kleur. Ook bij deze beide vogels is goed te zien dat de buikkleur citroengeel wordt door de sterke reductie van het phaeo-melanine.*

haald dat de benaming 'geel' kop en 'geel' snavel niet in overeenstemming is met de verschijningsvorm.

In 1968 hebben Brush en Seifried deze kleurafwijkingen onderzocht. In plaats van rood astaxantine wordt uit geel lutein de stof lutein-epoxide gevormd. Deze stof is niet geel zoals normaal lutein maar veel meer oranje.

Daar bij de gould-amadine onder de rode en oranje kleurstof van het masker ook nog een redelijke hoeveelheid roodbruin phaeo-melanine aanwezig is, is de eis van een gele kopkleur, of zelfs een citroengele kopkleur, te zwaar. Deze kopkleur zal altijd oranje blijven. Wel is door middel van selectie een minimaal phaeo-melanine-bezit te realiseren waardoor dan tevens de kopkleur lichter en helderder wordt.

De witborst

De faktor welke verantwoordelijk is voor het al dan niet witborst zijn van een gould-amadine vererft recessief en autosomaal.

Het meest opvallende van deze mutatie is, zoals de naam al aangeeft, de zuiver witte borst in plaats van de paarse borst van de wildvorm. Deze witte borst ontstaat doordat de witborstmutatie de vorming van phaeo-melanine zeer sterk belet, of zelfs volledig verhindert, waardoor dus de paarse structuurkleur van dit veerveld niet of nauwelijks wordt gevormd.

Het ideaal voor deze mutatie is een zuiver witte borst; dus in ieder geval in de borst een totale reductie van phaeo-melanine.

In het vorige artikel heb ik al vermeld dat phaeo-melanine niet alleen in de

borstbevedering van de gould-amadine voorkomt, maar ook in andere veervelden. Ook in die andere veervelden zien we een reductie van phaeo-melanine.

Zo is meestal het rugdek iets helderder dan bij de wildvorm, en bij de rood- en geelkop is respectievelijk het rood en oranje van het masker helderder van kleur. Wat het meest opvalt is echter dat de buikkleur minder goudgeel en meer citroengeel wordt.

De reductie van phaeo-melanine in deze veervelden is echter niet uitsluitend een witborst-kenmerk maar is ook door selectieve kweek in de normale paarsborst-serie op nagenoeg gelijke manier te verwezenlijken.

Bij later te bespreken combinatiekleuren zal blijken dat reductie van phaeo-melanine door de witborst-faktor niet in ieder veerveld gelijk is. Vaak is de borst wel zuiver wit, maar is de witborstmutatie niet in staat ook al het phaeo-melanine uit de buik- en vooral uit de kopbevedering volledig te reduceren.

Mogelijk maakt het verschil in welk gedeelte van de veer het pigment ligt en werkt de faktor verschillend in de baarden en de haakjes. Overigens geeft onze standaard alleen concentratieverschillen aan in de verschillende veervelden en geen ligging van pigment in verschillende gedeelten van de veer. Misschien dat een nader onderzoek hier ook wat meer duidelijkheid in kan brengen.

Er is ook een tussenvorm bekend van de witborst en wel onder de naam lilaborst. Bij deze lilaborst zien we een gedeeltelijke reductie van het phaeo-melanine. De borst is min of meer intens lilakleurig, dus een tussenkleur

tussen de paarse wildkleur en de zuiver witte borstkleur van de witborst. Over de aard van de lilaborst-faktor zijn de meningen verdeeld. Volgens enkelen is het een op zichzelf staande mutatie, volgens anderen een onvolledig werkende witborst-faktor. Zeker is wel dat de lilaborst veel met de witborst heeft te maken. Als hetgeen zelfstandige mutatie zou zijn zou het zeker een mutatie zijn van dezelfde faktor als de witborst-faktor; dus een meervoudige-mutatie reeks vormen met de witborstfaktor.

Waarschijnlijker is het dat de lilaborst een vogel is welke simpelweg split is voor de witborst-faktor. Blijkbaar is een enkele witborst-faktor in sommige gevallen al in staat een zichtbare reductie te veroorzaken van het phaeo-melanine.

Zeker is in ieder geval dat de lilaborst op de foto een splitvogel is.

Dit is ook de reden dat de lilaborst niet als aparte kleurslag door onze bond wordt erkend en derhalve moet worden gekeurd of als paarsborst, of als witborst, al naar gelang waar de betreffende vogel het meest op lijkt.

Zo'n vogel mag dus nooit voor een hoge puntenwaardering in aanmerking komen.

VOGEL '90

meer dan 8000 vogels in honderden soorten.
De GROOTSTE VOGELSHOW VAN NEDERLAND
Van 11 t/m 14 januari 1990
in HET TURFSCHIP te BREDA

Een echte NBvV-show, altijd nieuw, boeiend en leerzaam

**Met alle Australische
Prachtvinken.**

Wat lezers schrijven

Bloedmijt

Graag wil ik even reageren op de oproep van de heer Post uit Franeker, in het augustusnummer van dit jaar, voor advies omtrent de bestrijding van de beruchte **rode bloedmijt**. Ook ik heb ongeveer 6 jaar geleden een kort doch hevige plaag ondervonden van deze **Dermanyssus arum** die mij er toe noopte om radicaal in te grijpen en wel zo radicaal dat ik alle bestaande houten kooien en broedkooien heb behandeld met een paardemiddel, de hele boel heb geschilderd en toen heb verkocht. Ook het grootste deel van mijn geïnfecteerde kanariebestand heb ik verkocht en ben praktisch helemaal opnieuw begonnen. Naar mijn eigen ontwerp, zelf nieuwe, kleine broedkooien gemaakt van vederlicht triplex (22 stuks) nauwkeurig gelijmd en vier maal geschilderd. Geen houten nestkastjes en zitstokjes meer, maar plastic. Na iedere broedronde van elke pop wordt de broedkooi en de ultrusting 20 minuten in bleekwater ondergedompeld ter ontsmetting. Maar nu iets over het paardemiddel.

Na de explosie van mijt, welke ik ook trachtte te bestrijden met de bestaande middelen zoals Vapona, 404 en anderen, ben ik te rade gegaan bij een dierenarts en die adviseerde mij **RABOND** te gaan gebruiken. Dat middel wordt namelijk veel gebruikt tegen ongedierte in pluimveehouderij. Rabond is een bestrijdingsmiddel op basis van tetrachloorvinjols. De doeltreffende handeling gaat als volgt: Vóór het broedseizoen alle kooien en de ruimte waarin zich de kooien bevinden **licht** bespuiten met Rabond. Neem 10 gram Ra-

bond op 1 liter water, heel goed doorroeren en met een kamerplantespruit vooral naden, kieren en wanden bespuiten (vernevelen). **Pas op** dat u geen kalkmuren, waar vogels aan kunnen pikken, bespuit, neem ook tijdelijk de zaadbakken en drinkflessen etc. weg en het zand op de bodem dient even te worden afgedekt. Het laat zich verstaan dat de vogels zelf **niet** bespoten mogen worden, alhoewel ze rustig in de volière mogen blijven.

Het is de bedoeling dat u het middel echt vernevelt en niet alles druipnat spuit, zodat het snel opdroogt.

Zoals gezegd, deze behandeling geven we voor het broedseizoen; desnoods na 3 tot 4 weken nog eens herhalen.

Vóór het broeden de binnenkant van de townestjes (niet het nestmateriaal) **licht** bepoedern met **PULVEX**, dit is een strooipoeder op basis van permethrin. Beide middelen die ik u noemde zijn bij de dierenarts verkrijgbaar. Omdat de standaard verpakking van deze middelen nogal groot is en men beslist niet alles nodig heeft, kan men het beste deze middelen in verenigingsverband aanschaffen c.q. met of voor meerdere leden tegelijk.

Nog iets over de rode bloedmijt. Wees altijd waakzaam, vooral bij zeer warm weer zoals we dat tijdens de afgelopen zomer hebben gehad. Bij dergelijk warm weer legt een bloedmijt wel 300 tot 400 eitjes die maar 6 tot 7 dagen nodig hebben om uit te komen. Vandaar die plotselinge explosie!

Ook kan een volwassen bloedmijt maandenlang zonder voedsel, hetgeen

de overlevingskans sterk vergroot. Vandaar dat juist als men denkt definitief van de bloedmijt af te zijn, ze plotseling weer in alle hevigheid actief kunnen worden vooral bij warm en wat vochtig weer.

Nog enkele tips: Controleer alle aangekochte vogels! Ontsmet alle kooien ja zelfs splinternieuwe! Gebruik bij voorkeur geen kooien van geperst of geplastificeerd hout: want slechts een beschadiging van het oppervlak geeft een ideaal plekje voor bloedmijt! Gebruik plastic broedhokjes en zitstokken! Controleer het los gekochte nestmateriaal. Alvorens de townestjes te gebruiken, deze ontsmetten met halamid of bleekwater, goed uitspoelen en laten drogen en daarna de binnenkant van de nestjes bepoedern met Pulvex. Nogmaals, het nestmateriaal **niet** met dat spul behandelen.

Ik schat de kosten van dit alles op ongeveer 20 gulden per kweker. De standaard verpakking Rabond is 500 gram en kost ongeveer 45 - 50 gulden. Die hoeveelheid is voldoende voor 5 kwekers, dus 10 gulden per persoon. Een busje Pulvex kost f 15,- en is zeker genoeg voor 2 tot 3 kwekers.

Ik wens u een goede en parasietvrije kweek in de toekomst.

K.S. Kalverboer, Leeuwarden

VOGEL '90

meer dan 8000 vogels in honderden soorten.
De GROOTSTE VOGELSHOW VAN NEDERLAND
Van 11 t/m 14 januari 1990
in HET TURFSCHIP te BREDA

Een echte NBvV-show, altijd nieuw, boeiend en leerzaam

U komt
toch ook??

De voliere van de maand

Foto 1 en 2

Als je al weer zo'n dertig jaar lang vogels houdt, krijg je er meestal vanzelf nog een tweede hobby bij, namelijk krutseren en timmeren. Sinds 1960 zijn er al zes volières ge- en verbouwd en het uiteindelijke resultaat is een vogelverblijf van 8 bij 4 meter met een aparte kweekruimte van 2.50 bij 2 meter. In die kweekruimte zijn 18 broedkooien, elk 50 x 40 x 40 cm groot, opgesteld. De broedkooitjes of liever gezegd de nestkastjes bevinden zich allemaal aan de buitenkant van de broedkooien.

Het geheel is gemaakt van een oud ijzeren frame van een bloemenkas.

De buitenzijde van de binnenkooi is betimmerd met rabatdelen en de binnenkant afgetimmerd met hardboard.

Tussen rabatdelen en board is er isolatiemateriaal aangebracht. De ramen zijn van dubbel glas, zogenaamd termophane en ook de nok is van dubbel glas. In de ruimte is er geen verwarming. De fundering is 60 cm hoog en afgewerkt met witte wandtegels, de vloer is voorzien van plavuizen (allemaal restpartijtjes). In de binnenruimte zijn er 7 vluchtjes gesitueerd in grootte variërend van 4 tot 6 kubieke meter. De buitenvluchtjes variëren van 4 tot 10 kubieke meter. Na eerst kanaries en tropen te hebben gehouden, ben ik nu met grasparkieten bezig en, al zeg ik het zelf, gelet op de tentoonstellingsresultaten, met goed succes. Naast grasparkieten houd ik ook roodkop kakariki's, personata's en valkparkieten.

Fré Wisseborn, Zutphen

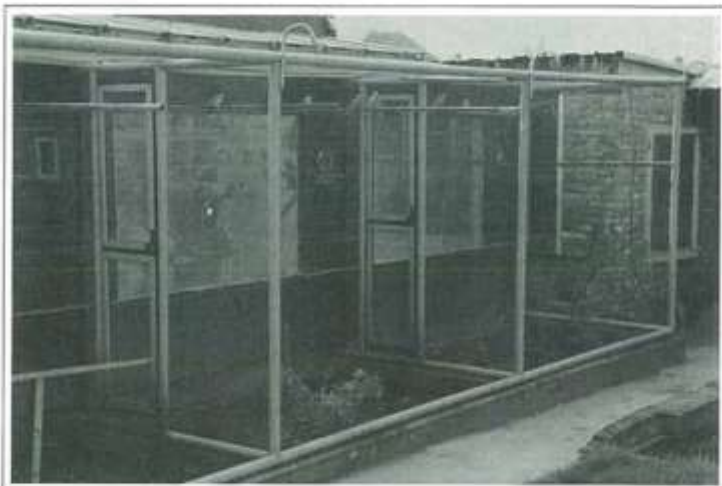

Foto 3 en 4

Sinds vier jaar houd ik vogels en die hobby bezorgt mij en mijn gezin heel erg veel plezier. Zoals bij de meeste

37e AZ-BONDSSHOW 1989 DUITSLAND

De jaarlijkse AZ bondsshow vindt plaats van 30 november tot 3 december in de
OBERRHEINHALLEN-PARK te OFFENBURG.
Open voor publiek zaterdag 2 december van 9-18 uur
en zondag 3 december van 9-17 uur.
Naders inlichtingen bij J. Johann, Isteinerstr. 9, 7858 Weil am Rhein of
P. del Sorbo, H. Albrechtstr. 17, 7850 Lörrach.

liefhebbers begint het met een kleine volière, maar in die vier jaar is de volière ook al vier keer uitgebreid. Een half jaar geleden hebben we een nieuw huis betrokken met een grote tuin. Het voordeel hiervan was dat we de aanleg van de tuin en de bouw van de volière zo hebben kunnen realiseren dat er één geheel is ontstaan.

Ik begon met de garage twee meter langer te maken. Dat gedeelte is bestemd als nachthok en net als de garage opgetrokken van steen. Alleen heb ik hierin spouwmuren met een 45 mm steenwol isolatie gemaakt en ook dat gedeelte van het platte dak is goed geïsoleerd. Bovendien is op het dak een dubbelwandige lichtkoepel van 100 x 100 cm lichtoppervlak aangebracht, zodat er voldoende daglicht in het nachtverblijf kan komen.

De centrale verwarming van de woning heb ik tot in het nachthok doorgetrokken, zodat het op een goede, veilige en relatief goedkope manier verwarmd kan worden.

De buitenvolière is gebouwd op een gemetseld muurtje dat tevens als steunmuurtje dienst doet om het verval van ongeveer 40 cm in de tuin op te vangen, zodat er ook een echte eenheid gevormd wordt. De volière, welke 15 vierkante meter groot is, heb ik gemaakt van hard hout (Dark Red Meranti). Om te voorkomen dat het hout vocht van de muur opzuigt, heb ik de onderste horizontale regel op een aluminium stripje van 10 mm laten rusten, aangebracht in stukjes van 10 cm om de halve meter. Alle houtverbindingen zijn met water-vaste lijm verlijmd en het houtwerk is vier maal met hardhoutbeits gelakt. Het gaas dat voor de volière is gebruikt is groen geplastificeerd, 11 x 11 mm vierkant. In de volière is een vijvertje aangelegd met een overloop naar de rioleering. Hierin kan naar hartelust door de vogels worden gebadderd. Ik vind het leuk om het zo te regelen dat veel dingen automatisch gaan. Uiteraard gaat het licht in het nachthok automatisch uit en aan, maar nu heb ik ook de watervoorziening zo geregeld dat met gebruik van een elektronische tijdklok en een waterslot het water vier maal per dag gedurende een minuut wordt ververst.

De beplanting bestaat uit verschillende soorten coniferen, een grove den en een paar vlierstruiken. De bewoners zijn japanse- en zilveeroornachtgalen, steere's timalies, kala en irena buulbuuls, pagode, andaman en smaragdspreeuwen, roodwang en roodvleugel gaallijsters en een koppel troepialen.

Omdat de vogels een redelijke ruimte ter beschikking hebben, gaat het op een enkele kleine schermutseling na erg goed en daar genieten wij ontzettend veel van.

H. Groothedde, Ede.

**Nationale Kampioenschappen
van de
Koninklijke Belgische
Ornithologische Federatie**

Meer dan 4000 kleur- en siervogels alleen uit het Vlaamse land, en toch de grootste vogelshow van België.

Organisatie: De Zanglijster Helchtersen in het Recreatiecentrum Molenheide (Tennishal) te Helchtersen (Limburg)

Geopend op: 9 december van 9 tot 21 uur
10 december van 9 tot 16 uur

Geen verkoopsafdeling

Inkom: 50 Bf.